

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU
Avocat, Direc. Contenc. B-ceil
G-le a Țării Românești

ALEX. CERBAN
Profesor la Facultatea
de Drept, București

IOSEF G. COHEN
Avocat
membru Cons. legislativ

GR. CONDURATO
Consilier la Curtea de Apel
București

RÉNÉ DEMOGUE
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

V. DONGOROZ
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALFRED JUVARA
Dr. în Drept din Paris
Avocat

D. NEGULESCU
Profesor la Facultatea
de Drept, București

I. GR. PERIȚEANU
Avocat

C. SIPSOM
Profesor la Facultatea
de Drept, București

C. STOIANOVICI
Dr. în Drept din Paris
Avocat

GR. TRANCU-IAȘI
Fost Ministru al Muncii
Avocat

P. VASILESCU
Dr. în Drept din Paris
Avocat

AL. VELESCU
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALBERT WAHL
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case Com. și Autorit. 800 lei
Avocați 500 "
Magistrați 400 "
6 luni prețul de sus pe jumătate "

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

În lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artele, 5 și Rahovei, 5
Lângă salatul Justiției

TELEFON 13/29

Curierul Judiciar pe lângă reducerea pe care a obținut-o la Revue trimestrielle de droit civil, are onoarea a anunța cetitorilor săi că d-l Pierre Goulé, secretar general al Societății generale de legislație comparată și membru în comitetul revistei Revue de droit international privé et de droit pénal international din Paris, comunică d-lui avocat I. Cohen, membru în Comitetul de redacție al revistei noastre, că Revista de drept internațional privat și de drept penal internațional a redus abonamentul pentru România dela 60 fr. anual la 42 fr. anual.

În consecință, toți cei doritori de a se abona la această revistă în condițiunile arătate, se vor putea adresa la Curierul Judiciar, care este reprezentantul acestei reviste pentru România, adăugând lei 20 pentru spese.

SUMAR

- Pericolul unificării legislative, de d-l Dem. I. Dobrescu;
- Două controverse în materie de vânzare comercială, de d-l avocat Găleşescu Pyk;
- Recenzii: De l'influence de Verreux sur la responsabilité pénale, de d-l Ion Rădulescu. — Recenzie de V. Dongoroz; — Revista Societăților și a Dreptului comerțului, Anul I, No. 1; — Relativ la Instituția Notarilor Publici, membru întocmit de d-l avocat C. Radian din partea Baroului de Prahova — Recenzie de E. C. D.

Jurisprudență:

- Curtea de Casație s. Unite și s. I: **Al. Antonescu cu Ion Moruzi** (Deciziunile date de Ministerul Muncii pentru suspendarea legii chiriilor nu pot fi atacate pe nici o cale. Disp. legii pentru încurajarea construcțiilor au fost menț nute în vigoare de legea din 14 Aprilie 1922 pentru prelungirea contractelor de închiriere. În ce condițiuni sunt permise de noua Constituție jurisdicțiuni speciale? Este constituțională disp. art. 21 din legea pentru încurajarea construcțiilor).
- Curtea de Casație secț. I: **Arnold Kirschen cu Natalia Miricoglu** (Când e lipsă de culpă din partea debitorului, pactul comisoriu nu operează), cu o Notă de d-l avocat M. Rapaport.
- Curtea de apel Constanța: **Marcel R. Opreanu cu Vi tor și Capitân Al. Mastero** (Despre vânzare. Plata prețului. Obligația cumpărătorului concomitentă cu a vânzătorului. Despre daune compensatorii și daune moratorii. Daune-interese. Nu este nevoie de punere în întârziere extrajudiciară. Art. 1295, 1332, 1362,

1078, 1081, 1020 și 1021 C. civ.), cu o Notă de d-l Prof. D. Alexandrescu.

— Trib. Iași s. I: **Ion Pavly cu soția** (Dacă se mai poate invoca excepțiunea de incompetență a instanței, după admiterea în principiu a cererii de divorț?), cu o Notă de d-l avocat Al. Alexandrinii).

Pericolul unificării legislative

Un mare poet francez spunea de timpul său, că plouă atât de multe legi, în cât Franța suferă de guturai legislativ. Această observațiune este adevărată și pentru timpul nostru, fiindcă și noi credem încă în talismanul și solomoniu legilor, și din această cauză am văzut pe Franța raționalistă, făurind într'un răstimp, de aproape un secol, mai mult de 250.000 de legi și de regulamente.

În România patima legiferării este și mai mare, pentru că după războiul cel mare, noi ne găseam cu legislația noastră foarte înapoiată, cu chestiunile sociale necunoscute și nerezolvate și la aceste mari nevoi de legiferare se mai adăogă și necesitatea unificării legislative. Noi ne găsim astăzi în aceeași stare de spirit, în care se găsea Germania la începutul secolului al XIX-lea, după liberarea sa de sub jugul lui Napoleon. Victoria sa națională din care ieșea cu mândria sa națională, nu putea suferi codul Napoleon, introdus în unele provincii germane, și din reacțiunea contra unei legislații streine, se năștea dorința unei codificări naționale, generale și urgente. Din această pasiune națională, băgată în chestiunile științifice, eșea teoria jacobinismului și raționalismului legislativ, care consideră „codificarea” ca singura sursă de drept și crede că printr'o codificare unitară și urgentă, putem să ajungem la o unificare sufletească generală și la o centralizare administrativă necesară unui stat militarist.

Aceleași cauze trebuie să producă aceleași efecte. Entuziasmul nostru național, eșit din victoria noastră națională, persistența unor legi streine rămase dela foștii vrăjmași în organismul Statului nostru, nevoia de unitate națională și legislativă, trebuia să

ne ducă la pasiunea legiferării și unificării, care a început să facă ravagii.

Mentalitatea juristilor noștri nu este încă pătrunsă de spiritul științific sociologic; noi încă credem că, cu ajutorul legilor putem modela orice societate, după idealurile și voința noastră, pentru că, noi juristii, suntem produsul neoumanismului francez, care explică societatea și transformările ei prin autonomia voinței, prin noblețea rațiunii umane, una și indivizibilă, omnipotentă și universală.

Dar, știința socială modernă și, deci, și știința dreptului, s'au pătruns de generalizările istorice la care ajungea Vico și Montesquieu, la care ajungea școala istorică germană care conchidea că Dreptul iese din „spiritul social”, cum spunea Savigny, sau din „sufletul social”, cum spunea Puchta, care afirmă că „dreptul iese din spiritul colectiv după cum planta iese din sămânța sa; că, forma și evoluția sa sunt fixate dinainte și că indivizii sunt purtătorii pasivi ai unui drept pe care nu ei l-au creat”. Mommsen, Ihering, Sumner-Maine, Spencer, Tarde și toți sociologii moderni, ajung la teoria realistă juridică, după care dreptul iese din realitatea faptelor iar nu din abstracțiunile rațiunii; stabilesc teoria naturalismului juridic care consideră Dreptul ca un fenomen natural supus unor legi fixe de dezvoltare și transformare, ca orice fenomen natural; ajung la — sociologia juridică după care Dreptul este un produs al tuturor factorilor sociali, economici, politici, climaterici, istorici, etc., etc.

În legiferările noastre de reformă și unificare trebuie să ținem cont de toate aceste date ale științei sociale. Trebuie să ținem cont că în România întregită avem patru mentalități sociale deosebite care au născut patru mentalități juridice deosebite și cari, la rândul lor, au întărit și au dezvoltat un adevărat organism psihologic social, care nu poate fi modificat prin legi și regulamente.

În România întregită găsim spiritul naționalist, individualist și egalitar din vechiul regat, găsim spiritul solidarist, inegalitar și etatist al rasei germane, găsim spiritul mistic patriarhal și moralist al slavilor, găsim spiritul feudal, cavaleresc și trufaș al ungurilor, cu mentalități politice, juridice și sociale clar definite și evident oposite. În această adâncă varietate de mentalități sociale, reforma și unificarea legislativă este delicată. O legiuire care a condus mult timp spiritul unui popor, creiază mentalități juridice organice speciale din care iese o anumită concepție despre drept și despre dreptate, creiază anumite obiceiuri și cutume juridice și strânge anumite cunoștințe procedurale care se organizează în individ ca o adevărată știință și conștiință juridică și care-l călăuzesc în viața lui practică. De aceea orice reformă juridică trebuie să țină cont de moravurile juridice, pentru că nu legea este o adâncă perturbare socială, și mari încurcături practice, pentru că legea care izbește moravurile, constituie o adevărată idiosincrasie legislativă. O lege nouă prea străină de sufletul poporului, naște ilegalismul general, care pe de o parte face legea inutilă și inaplicabilă și naște minciunile juridice, care prin formalismul legii înlătură fondul ei; iar pe de altă parte neîncrederea în ordinea legislativă, și face educația ilegalității.

Cu aceasta nu vreau să spun că o lege nouă, nu poate crea un mediu social nou, prin ajutorul sancțiunilor legale, care ar sili pe cetățeni să se adapteze la noul spirit juridic al legii, în virtutea principiului de adaptare la mediu. Vreau să constat numai, că atunci când mentalitatea juridică existentă, contrastează prea mult cu mentalitatea pe care o introduce legea cea nouă, statul reformator trebuie să treacă printr'o mare perturbare juridică, printr'o gravă perioadă ilegalistă, cu grave consecințe sociale și că tocmai din cauza gravității lor, dacă se pot evita, trebuie să fie evitate.

Consecința acestor principii sociologice, este clară. Mai întâi legiuitorul român nu trebuie să se gândească numai la reforma și unificarea legislativă, care este neputincioasă și periculoasă fără unificarea sufletească. Am preconizat de acum câțiva timp, înstituirea unui Consilii sociologic de unificare, compus din oamenii noștri cu cunoștințe sociologice, care să dea regulele generale de unificare sufletească, pentru ca să putem forma un suflet național comun, pe care cu timpul să se poată grea o legislație unitară și unificată.

A doua consecință este de asemenea clară. Nu trebuie să unificăm, decât ceea ce este absolut indispensabil pentru bunul mers al statului nostru întregit. Atâta vreme cât legislațiunile diferitelor provincii, pot rămâne și mai înainte una lângă alta, fără nici un inconvenient politic, juridic sau național, noi trebuie să rămânem cu o legislație plurală, iar nu unitară. Această concluziune se impune atât din cauza mentalităților juridice deosebite, cât și din cauză că noi n'am avut încă timpul să cunoaștem bine toate mentalitățile variate și legiuirile deosebite, cât și din cauză că astăzi problema unificării se complică cu problema reformării instituțiilor noastre juridice înapoiate, cerută de noua mentalitate de după război, care a revoluționat spiritul național, profesional, confesional, etc.

Această pluralitate provizorie de legislații, pe lângă că va evita toate inconvenientele idiosincrasiei legislative, ne va da puțința să facem o politică juridică științifică, o politică juridică experimentală. Orice lege nouă, este o concepție raționalistă și abstractă, care poate să fie greșită și din această cauză ea poate să dea naștere la perturbări politice economice, sociale, etc.

De aceea, pe cât putem, trebuie să căutăm să aplicăm în materie de legiferare, metodele științei experimentale care, neîncredătoare în omnisciența și perfecțiunea rațiunii umane și raționalismului abstract, face apel la faptele și la experiența naturală sau artificială, pentru ca din studii faptelor, să găsească adevărul și să fixeze legea fenomenelor, adică experimentează o prealabilă ipoteză. De asemenea orice lege este o ipoteză prealabilă, o credință că modul de legiferare propus ar fi cel util, că el ar corespunde spiritului social, că va avea rezultatul și incidența dorită și presupusă de legiuitor. Dar ipoteza juridică poate să fie greșită și să dea naștere la perturbări. Din această cauză este bine, ca ocolo unde este posibil, și înainte de a aplica o ipoteză legislativă în toată țara, să căutăm întâi s'o experimentăm, aplicând-o numai într'o anumită parte a țării, pentru ca numai după ce vom vedea efectele ei date de experiența faptelor, s'o estindem, s'o modificăm sau să renunțăm la ea. Toată lumea laudă seriozitatea legiferării engleze, și o laudă toc-

mai pentru că din cauza varietății provinciilor imperiului britanic, el poate să facă politică juridică experimentală, încercând legea numai într-o parte din imperiul britanic, înainte de a o aplica în toată țara. Cu modul acesta experimentarea este mai ușoară, defectele legii n'au perturbat toată țara și odată cu estinderea putem face îndreptarea ei.

Țara românească după unire, are ocaziunea să facă experiența celor patru legislațiuni deosebite, pentru ca din rezultatele obținute, studiate și comparate, să admită și să generalizeze pe cea mai bună dintre toate, arătată ca bună, nu de teoriile noastre unilaterale sau de prejudecățile noastre politice și naționale, ci de rezultatele practice experimentate și controlate.

De altfel, noi nici nu suntem pregătiți pentru o reformă mare, de codificare unitară a tuturor instituțiilor noastre juridice. Pentru această operă grea, trebuie pregătire, trebuie studiu și colaborare solidară și ne trebuie entuziasmul tuturor valorilor din țară.

Până asăzi noi n'am unificat încă nici pe reprezentanții intelectuali ai tuturor provinciilor, necum să cerem ca ei să unifice aceste provincii, cu mentalități sociale, politice și juridice atât de variate și atât deosebite.

Filosoful Bacon spunea, că generația care poate să dea unei țări un cod, este o generație de giganți. Eu nu văd încă generația de giganți.

Ce trebuie să unificăm?

DEM. I. DOBRESCU

Două Controverse în materie de Vânzare Comercială

Dintre multiplele contracte, acel al vânzării părea că este guvernat de principii bine stabilite și că interpretarea dispozițiilor legale, referitoare la el, nu mai pot face obiectul nici unei controverse, datorită întrebunțării lor îndelungată, care a dat în vileag principalele dificultăți cărora ele erau susceptibile de a le da naștere și tranșării, soluționării, în mod definitiv a acestora.

Această părere a fost pur și simplu o iluzie spulberată de realitate. Noile evenimente socio-economice, survenite în timpul și după războiu, au răsturnat unele principii, au dat naștere la noi discuțiuni și au pus din nou pe tapet, cu mai multă acuitate, chestiuni ce păreau soluționate, fără putință de revenire.

Ele au determinat pe juriști să se ocupe de noile controverse iscate și pe unii dintre ei chiar să-și revizuiască vechile teorii preconizate pentru rezolvirea diverselor probleme, să părăsească sistemele susținute odinioară și să adopte altele mai echitabile și mai conforme, după noi, cu însăși dispozițiile legale.

Aceste noi discuțiuni, stărâmare și reconstrucție de sisteme juridice, ne reamintesc justă și poetică observație a savantului Thaller că, opera doctrinarului jurist se poate asimila cu pânza Penelopiei sau lucrarea istovitoare a lui Sisif.

Dintre variatele chestiuni ridicate ne vom ocupa, pentru moment, numai de două.

I.

Legiuitorul comercial a pus la dispoziția părților contractante, printr-o tendință de protejare exagerată a intereselor lor, o serie de acțiuni și mijloace destinate a asigura cu eficacitate realizarea drepturilor lor decurgând din contractul de vânzare.

Intre ele figurează și executarea forțată, reglementată de art. 68 c. com. Executarea forțată are drept scop principal de a da curs contractului, de a-i menține eficacitatea juridică și efectele sale, procurând fără întârziere, contractantului punctual marfa sau piețul de care el are nevoie, pentru a-și îndeplini, la rândul-i, alte obligațiuni ale sale.

Dacă acel ce nu-și execută obligațiunile contractuale este cumpărătorul, care nu se prezintă ca să-și primească marfa să o ridice, sau nu plătește prețul, vânzătorul va putea sau a depune lucrul vândut la o casă acreditată de comerț, pe socoteala și cheltuiala cumpărătorului, sau de a-l vinde.

Provine neexecutarea contractului din partea vânzătorului, cumpărătorul este acela care are dreptul de a proceda la cumpărarea lucrului vândut și nepredat.

Vânzarea ca și cumpărarea se va face prin licitațiune publică, sau chiar pe prețul curent dacă lucrul are un preț de bursă sau în târg, de către un oficer public însăscinat cu asemenea acte.

În ambele cazuri partea care recurge la aplicarea acestei dispozițiuni legale, are dreptul a obține condamnarea celui ce a nesocotit executarea contractului la plata speselor, diferenții de cost—dacă a cumpărat lucrul pe un preț mai mare sau dacă la vândut pe un preț mai mic de cât cel convenit—și la daune interese dacă ele se cuvin.

Această dispozițiune a art. 68 a fost introdusă în codul nostru comercial din cel italian, acelaș articol.

Intre ambele texte nu există de cât o singură diferență între ultimile aliniate.

Pe când în textul italian se prevede că, partea care uzează de dispoziția arătată este îndatorată să dea o înștiințare promptă celuilalt contractant, autorii codului nostru comercial au făcut o inovație, obligând pe partea care recurge la aplicarea art. 68: să înștiințeze prealabil pe cealaltă.

Inovațiunea nu are nici o influență asupra rezolvării problemei care ne preocupă, și care, deci, trebuie să aibă aceeași soluție în ambele legislații.

Dispozițiunea din codul italian a fost inspirată de legislația comercială germană, art. 373, al căruia cu-prins a fost adoptat adoma de legiuitorul austriac prin art. 343, cu singura deosebire că, pe când în Germania acest drept de executare forțată nu este acordat de cât vânzătorului, în Italia, ca și la noi, el a fost generalizat și acordat ambelor părți contractante, punându-se cumpărătorul pe picior de egalitate cu vânzătorul.

Textul art. 68 c. com. român și italian prezintă o lacună.

Nici unul nici altul nu precizează timpul în care se poate proceda la această executare forțată.

De aceea s'a pus întrebarea dacă, ea se poate efectua în orice epocă, la un interval lăsat la libera alegere a părții care se prevalează de textul legii și care ar putea cuprinde săptămâni, luni sau chiar ani, dela data termenului fixat prin contract pentru executarea sa voluntară, sau dacă aducerea sa la îndeplinire trebuie să aibă loc imediat după expirarea acestui termen?

Puținii autori care s'an ocupat de această chestiune înainte de războiu au conchis, fără putință de îndoială alături de prof. Vivante, ce îmbrățișase soluția adoptată de instanțele judiciare germane, că vânzătorul sau cumpărătorul vor proceda la executarea silită, când ocazia li se va părea propice, fiind conduși în alegerea sa de simpla lor diligență.

Această soluție a fost voită de însuși legiuitorul comerțului căci, pe când în vânzările cu termen esențial, el a impus un termen pentru executarea coactivă, aci,

prin tăcerea sa, el s'a referit la buna apreciere a executorului, căruia nu i se poate face nici o vină din faptul că a cumpărat sau vândut într'un moment, în care, prețul era mai urcat sau mai scăzut de cât cel fixat prin contract, și că nu a profitat de epoca în care el era mai favorabil pentru cel executat, întrucât nimeni nu putea prevedea oscilațiile prețurilor.

Putându-se proceda oricând la executare, urmează că oricare ar fi diferența de curs, ea privește pe cel ce nu și-a îndeplinit în mod benevol obligațiile sale.¹⁾

Singura excepție dela această parere o formează Vidari, care, fără a formula nici un argument juridic susținând teoria cu totul opusă că, executarea forțată trebuie pusă în aplicare *imediat* ce expiră termenul stipulat de părți prin contract pentru aducerea sa la îndeplinire.²⁾

În urma războiului, în această perioadă de exagerate și vertiginoase oscilații de prețuri, într'un termen scurt afacerea cea mai convenabilă se putea transforma în cea mai dezastruoasă.

A se acorda, în atari împrejurări mai cu seamă, fie vânzătorului, fie cumpărătorului, posibilitatea de a executa forțat în orice epocă pe contractantul său, amânând fără nici un motiv, săptămâni sau luni, punerea în aplicare a dispozițiilor art. 68 c. com., ar fi însemnat a se arunca, în sarcina acestuia din urmă, obligația de a suporta importante daune materiale rezultând din mari diferențe de prețuri, ceea ce nu s'ar fi întâmplat dacă lucrurile s'ar fi petrecut normal și executarea s'ar fi efectuat la timp.

În afară de aceasta, prin sistemul adoptat de autori s'ar fi transformat contractul de vânzare într'un quasi contract de bursă, de speculare asupra diferenței de preț.

În adevăr, dacă cumpărătorul, căruia nu i sa eliberat marfa vândută, ar avea dreptul să recurgă oricând la executarea silită, el nu va proceda imediat la efectuarea sa, ci o va amâna. Între timp va vinde aceeași cantitate de marfă pe un preț mai mare unui terțiu, cu obligația de a i-o preda într'un termen scurt. Dacă prețurile scad, el va lichida această nouă operație prin bună învoială cu noul achizițor, căruia îi va conveni această soluție, mulțumindu-se cu încasarea unei diferențe de preț.

Aceeași operație o va repeta, până ce unul dintre noii cumpărători succesivi îi va pretinde, din cauza urcării prețurilor, însăși livrarea mărfii vândute. În acest caz el va proceda la executarea silită a primului vânzător, care va suporta diferența de preț.

El va câștiga, deci, printr'o speculare a acestei oscilații de prețuri. Acelaș câștig l'ar putea realiza vânzătorul, prin acelaș procedeu.

Este cert că legiuitorul nu a urmărit să asigure vânzătorului sau cumpărătorului realizarea unor atari câștiguri, prin introducerea acestei dispozițiuni legale.

Având în vedere aceste inconveniente, inerente acestui sistem juridic, oricare ar fi epoca în care el s'ar aplica, și care au fost numai scoase mai mult în relief de situația turburată post-belică, noii juriști, care s'au ocupat de această chestiune, au căutat să le înlăture.

În baza aceluiasi text și a acelorași principii de drept, ei au ajuns la alte soluțiuni mult mai juridice, iar unii dintre vechii susținători ai primului sistem, recunoscând temeiul criticilor formulate contra lui, l'au părăsit.

Cei dintâi cari au formulat noii sisteme au fost prof. Cogliolo și Guidi, urmași apoi, în special, de Vivanti.

Fiecare, pornind aproape dela aceleași premise, ajunge la concluzii și soluțiuni deosebite.³⁾

Această posibilitate de coexistență a mai multor teorii, ne reconfirmă părerea că, așa precum se pot trage mai multe curbe prin trei puncte date, se poate face să concorde și mai multe teorii cu articolele codurilor.

După Cogliolo, care s'a ocupat de această controversă în mod cu totul incidental, cu ocazia studierii unei alte chestiuni, din faptul că art. 68 c. com. nu prevede un anumit termen, în lăuntrul căruia să se efectueze executarea coactivă, nu trebuie trasă concluzia că ea poate fi pusă în aplicare în orice epocă, a căreia alegere ar rămâne la arbitriul contractantului ce și-a îndeplinit obligațiile sale.

Acel ce recurge la executarea coactivă, de exemplu cumpărătorul care cumpără pe comptul și spesele vânzătorului, care nu ia predat lucrul vândut, joacă acelaș rol juridic cu acela al unui *procurator in rem suam* sau *negotiorum gestor*.

Or acela ce își asumă rolul de gestor de afaceri al altuia trebuie să lucreze „*utiliter*” în interesul afacerilor acestuia, în folosul și nu în paguba sa (art. 988-989 c. civ. rom.; 1141 c. civ. it.).

Termenul, în care va trebui să procedă la executare, este epoca la care urma să se facă consemnarea sau predarea mărfii.

Prin întârzierea pusă în executarea forțată, se agravează situația executatului, prin obligația impusă acestuia de a plăti nu numai diferența de preț, dar și daunele interese pe care executorul le-a suportat în conformitate cu art. 1021 și 1082 c. civ. rom. (1165 și 1225 c. civ. it.), ceea ce un *negotiorum gestor* trebuie să evite, procedând ca un bun pater familias și în ceea ce privește termenul executării.

Vivante, îmbrățișând acelaș argument, ajunge la concluzia că termenul, în care se impune a se proceda la executarea forțată, este acel prevăzut prin contract de părți; cu alte cuvinte, acelaș interval de timp, care a fost stipulat pentru aducerea benevolă la îndeplinirea contractului, este acordat cu începere dela scadența celui ce voește a recurge la executarea forțată.

După părerea sa această soluție se impune din alt punct de vedere.

Scopul vânzării este acela de a asigura punctualitatea în afacerile comerciale, de a procura cumpărătorului mărfurile achiziționate și nepredate în condițiunile contractuale, pentru ca și acesta să facă față angajamentelor luate de el prin vânzările efectuate altor persoane. Fără această siguranță a executării, s'ar risca să se întrerupă șirul nesfârșit de afaceri, de operații comerciale ce se înlănțuiesc, și s'ar produce o puternică perturbare, cu urmări incalculabile în relațiile zilnice sociale.

Pentru buna și prompta funcționare a acestei situațiuni juridice, prin care, cel ce recurge la ea, își face singur justiție, legiuitorul a luat o serie de măsuri, înființând un corp de agenți publici, la oficial cărora urmează să recurgă și obligând a se alcătui zilnic cota bursei. Astfel s'a pus la îndemâna celui care voește executarea contractului mijlocul de a o obține repede.

3) Cogliolo, *Diritto com.*, 1921. 2. 136; Guidi, *Dir. com.*, 1921. 2. 163; *Idem*, *L'inesecuzione del contratto e i rimedi concessi dalle legge al contraente adempiente in Sinossi giur.*, 1922, fasc 402, art. 1165; *Idem*, *L'eseecuzione coattiva nella compra-vendita e i sui limiti in Dir. e prat. com.*, 1922. 1. 16; *Idem*, *Foro it.*, 1923. 1. 998; Vivante, *Riv. del dir. com.*, 1921. 1. 491; *Idem*, *Foro it.*, 1922. 1. 278; Miglioranzzi, *notă*, *Dir. e prat. com.*, 1923. 2. 169. Susține încă primul sistem, *Soprano Erico*, *notă*, *Foro it.*, 1923. 1. 1000.

1) Vivante, *Trattato*, t. IV, No. 1702; Tartufari, *Commento*, ed. 3, No. 450; Gasca, *Compra-vendita*, II, No. 1068.

2) Vidari-Corso, t. IV, No. 2970.

«Dar executarea contractului trebuie să fie executarea contractului neîndeplinit, deci respectându-se clauzele și termenele fixate prin el, pentru că cumpărarea la care procedează cumpărătorul mărfii, trebuie să fie aceea promișă de partea care nu și-a îndeplinit obligațiile, *il surrogato specifico della medesima*».

De aci se deduce că, dacă, fără motive plauzibile, într'un caz de forță majoră, cumpărătorul recurge la executarea forțată peste acest termen, procedând la cumpărare cu întârziere, de și ar fi putut uza la timp de facultatea acordată de legiuitor, nu poate pretinde, ca vânzătorul să suporte diferența de preț ce ar rezulta dintre prețul contractual și acel al executării forțate, aceasta nefiind de cât o urmare a faptului său personal, a neutilizării la timp a facultății acordate de legiuitor.

Vivante în argumentarea sa, se ocupă numai de ipoteza, în care, cumpărătorul ar recurge la executarea coactivă; situația însă este aceeași și pentru vânzătorul care pune tardiv în mișcare această instituție legală.

Primul argument, comun lui Cogliolo și Vivante, e fals, arbitrar și contrazis de realitate, de contrarietatea evidentă de interese ce există între vânzător și cumpărător.

Acel ce cumpără sau vinde, în baza art. 68 c. com. lucrează pe propriul său compt, fără nici o preocupare de interesele celuilalt contractant.

El nu îndeplinește rolul de „actor în rem suam“ sau de „negotiorum gestor“. Din faptul că el aduce la îndeplinire forțat un contract, pe care celălalt contractant nu l-a executat voluntar, nu se poate ajunge la această concluzie.

Incontestabil că premisa celui de al doilea argument al lui Vivante, concepția sa că executarea coactivă este acordată de legiuitor pentru a se asigura prin îndeplinirea contractelor buna ordine economică, e justă.

Dar dela această constatare nu trebuie să ajungem la consecințe exagerate.

Care ar fi «termenul contractului» în care vânzătorul sau cumpărătorul ar putea proceda la executarea forțată?

Atâta timp cât termenul nu a expirat, este încă în curs, nu se poate îndeplini nici o formalitate, conform art. 68 c. com., din partea nici unuia dintre contractanți.

Creditorul nu poate proceda la executare de cât la scadență.

Odată termenul ajuns la scadență, nu mai poate fi vorba de un termen contractual. Noul termen, în care se poate face executarea și a căruia durată nu poate fi fixată în mod arbitrar, nu mai poate fi considerat ca atare.

După prof. Guidi, utilizarea executării coactive nu are drept unic scop de cât reintegrarea celui ce și-a îndeplinit obligațiile sale contractuale în drepturile-i lezate. De aceea ea trebuie să fie efectuată repede, și în orice caz într'un termen normal.

Judecătorul va examina, caz cu caz, dacă timpul scurs între epoca scadenței și aceea a executării este justificat, sau nu. El va hotărâ dacă durata sa a fost impusă după condițiunile contractului, numai de timpul necesar exercitării facultății acordate contractantului de a se reintgra în mod rapid în drepturile-i nesocotite, sau e datorită altor împrejurări, cum ar fi indolența, neglijența, sau dorința de speculă.⁴⁾

Cu multă satisfacție am constatat că Inalta Curte de Casație, încă din anul 1915⁵⁾ a dat la noi această justă soluție a chestiunii hotărând că:

4) O variantă a acestui sistem e susținută de mult regretatul jurisconsult C. C. Arion, în cunoscuta-i lucrare, *Elemente de drept comercial*.

5) Cas. rom. s. III, dec. 573.915, Noembrie 15, *Curierul Judiciar* 1916, p. 168.

«Dacă legiuitorul nu precizează prin art. 68 c. com. în ce termen are a se face cumpărarea în compt, este însă cert și trebuie a se deduce în mod neapărat din însăși natura și caracterul de urgență al afacerilor comerciale în genere, că operațiunea cumpărării în compt urmează a se efectua imediat după expirarea termenului de predare și într'un interval apreciat în mod suveran de instanța de fond în fiecare speță, ținându-se seama de împrejurări».

Aceeași evoluție a doctrinei a urmat-o și jurisprudența italiană.

Revirimentul său a fost mai greoi, mai dificil. A trebuit să treacă o epocă de ezitări, până ce, parte din instanțe numai, să ajungă la ultima soluție indicată de doctrină, ceea ce e de mirare, căci atunci când jurisprudența a apucat pe o cale greșită, ea e liberă, din cauza marelui sale mobilități, să recunoască eroarea săvârșită, să revie și să intre pe făgăsul cel just.

De aceea „*legea făurită de judecători*“, după formula engleză, e o colecție de *experiențe judiciare, fără încetare* reînnoite, din care se desprinde cu ușurință reacțiunea faptelor asupra legilor.

Toate instanțele judiciare, în mod unanim, îmbrățișase primul sistem⁶⁾, până la 6 Noembrie 1920, când Curtea de Casație din Torino făcu prima opinie separată, urmată de Curtea de Apel din Genova la 20 Martie, 9 Iunie și 3 Noembrie 1921, hotărând că daunele, rezultând dintr'o executare forțată tardivă, produs al dolului sau speculațiunii executorului, îl privesc pe acesta și nu pe executat⁷⁾.

În anul 1922, Curtea de Casație din Torino merge mai departe, apropiindu-se de noua doctrină, prin decizia din 13 Iunie prin care admite că, acel, ce voeste a recurge la dispozițiunile legale, nu poate ca printr'o inacțiune voluntară să agraveze situația contractantului său.

Abia la 15 Ianuar 1923, Curtea din Genova adoptă părerea lui Cogliolo, iar suprema Curte din Roma, printr'o decizie admirabil motivată din 29 Aprilie 1923, se conformează părerii prof. Guidi, rezolvând, în acest mod definitiv și fără putință de echivoc, chestiunea discutată, care după noi e cea justă, urmând calea medie între cele două păreri opuse ale lui Cogliolo și Vivante⁸⁾.

Fără îndoială că și celelalte instanțe vor urma pe calea indicată, de Suprema Curte din Roma, dispărând astfel diversitatea de vederi existentă.

II.

Un alt mijloc, pus la îndemâna contractanților, pentru a se asigura exacta și rapida executare a obligațiunilor comerciale, este rezoluția contractului.

Art. 67 cod. com., inspirat în bună parte de art. 67 cod. com. ital., în primul său alineat, se ocupă de rezoluția specială contractelor comerciale, care operează de plin drept, ca și un pact comisoriu expres, în care rolul judecătorului se mărginește numai de a o constata, și nu a o pronunța.

Când, mai înainte de expirarea termenului stipulat pentru executarea contractului, una din părți a oferit celelalte predarea lucrului vândut sau plata prețului, și acesta nu-și îndeplinește obligațiunea sa, atunci con-

6) Cas. Torino, 15 Febr. 1898, Giur. di Tor. 1898, 338. Idem, 13 Noem. 1895, Giur. Tor. 1896, 64; Idem, 22 Febr. 1912, Mon. Trib., 1912, 160; Cas. Firenze, 13 Noem. 1893. Temi. Ven., 1894, 31; Cas. Palermo, 25 Ian. 1898, Dir. com. 1898, 288.

7) Foro it., 2. 1. 1094; Dir. com., 1921. 2. 163; Foro it., Rep. 1911, Voce Vendita, No. 161; Dir. eprat. com., 1922. 2. 193.

8) Dir. e prat. com., 1923, II, 168

dițiunea rezolutorie se împlinește de drept în favoarea părții care își executase pe a sa.

Prin cel de al doilea alineat al său, se prevede că, în lipsă de oferte sau stipulațiuni exprese contractuale (pact comisoriu), rezilierea se regulează după dispozițiunile codului civil, art. 1020, 1021 (1165 cod. civil ital.) privitoare la condițiunea rezolutorie tacită.

Contractantul, față de care contractul nu a fost executat, are dreptul de a cere sau executarea sau rezoluția, și deci dispensarea sa de a-l executa.

În acest caz, până când partea care este în întârziere, își poate îndeplini obligațiunile sale, pentru a înlătura rezoluția vânzării?

Conform unui sistem extrem, cu desăvârșire strict juridic, odată termenul îndeplinit, ajuns la scadență, partea, care nu și-a îndeplinit obligațiunile, nu mai poate să procedă la executarea lor, căci, dacă judecătorul nu poate să acorde un termen, conform art. 44 cod. com. (42 c. com. ital.), cu atât mai mult nu s'ar putea legitima acel ce partea neexecutantă și l'ar acorda singură.

Această soluție devine mai imperioasă în cazul, în care, partea ce și a îndeplinit obligațiunile sale contractuale și-a manifestat voința de a cere rezilierea contractului printr'un act extrajudiciar, o somație ori o scrisoare recomandată.

Neîndeplinirea la timp a obligațiunilor, chiar dacă ele au fost executate după expirarea termenului, până la chemarea în judecată, are drept efect pronunțarea rezilierii contractului, din partea instanțelor judecătorești⁹⁾.

Raționamentul nu este exact.

Rezilierea sau executarea sunt puse la dispoziția celui ce și a executat obligațiunile, la libera sa alegere. Una sau alta trebuie cerută, formulată înaintea instanțelor judecătorești care se vor pronunța asupra cererii.

Facultatea de alegere nu se exercită, deci, în mod neîndoelnic și definitiv decât prin acțiunea de chemare în judecată, prin care ea îmbracă forma concretă și singura eficace.

În consecință, partea ce se află în întârziere, poate să se elibereze îndeplinindu și obligațiile, până ce celălalt contractant nu a cerut rezilierea contractului și nu a adus-o la cunoștința primului, pe căile legale. Mai înainte de această chemare în judecată contractul există, și simpla lui violare nu este suficientă pentru a se susține că este reziliat.

Dacă s'ar atribui numai expirării termenului comun, sau unei manifestări extrajudiciare și unilaterale de voință, din partea unui contractant, forța de a libera imediat pe părți de obligațiile contractuale, prin desființarea contractului, *vinculum juris*, ar însemna să se pue pe picior de egalitate condițiunea rezolutorie tacită, subînțeleasă în orice contract, cu aceea expresă și ca oficiul judecătorului, *ministerium*, care pronunță rezilierea, să fie înlocuit cu simpla inițiativă a părții.

Din momentul chemării în judecată însă, cel ce se află în întârziere, nu mai poate să-și îndeplinească obligațiunile în cursul desfășurării procesului și nici judecătorii nu mai pot acorda nici un termen pentru executarea sa.

Contractantul în întârziere poate, în mod eficace, să ofere executarea tardivă a contractului, împedcând rezilierea sa până ce celălalt contractant nu s'a adresat instanțelor judiciare cerând rezilierea și nu a adus-o la cunoștința primului, în mod legal. Orice altă mani-

festarea de a rezilia contractul (în speță o scrisoare recomandată) nu are nici o eficacitate¹⁰⁾.

Alături de această părere mijocie, și-a făcut apariția și o alta, mult mai favorabilă celui ce nu și-a executat obligațiile contractuale, dându-i-se posibilitatea de a și-le îndeplni până ce se pronunță în mod definitiv rezilierea contractului.

Rezilierea nu se produce *ipso facto* numai prin cererea introductivă de instanță. Temeiul ei trebuie să fie apreciat de instanțele judecătorești, care, pipăind împrejurările de fapt, o pot admite, dar o pot și respinge ca neîntrunind condițiunile legale.

Ea nu ia ființă decât *ministerio judicis*.

Or, atâta vreme cât sentința sa nu e pronunțată în mod definitiv, contractul există, iar contractantul în întârziere, *in mora*, poate să înlătore rezilierea, executându și obligațiunile.

Din dispozițiunea art. 44 cod. com., care oprește pe judecător de a acorda termen de grație, nu se poate trage un argument contra admiterii acestei soluțiuni.

Dispozițiunea cuprinsă în acest articol trebuie interpretată în acest sens că, nu se pot acorda, în materie comercială, conform art. 1021 cod. civ., numai acele termene de grație pentru executarea contractelor, pe care autoritatea judecătorească le-ar conceda prin însăș sentința dată, pentru o epocă ulterioară pronunțării sale.

A admite o altă soluție, ar însemna a se crea o situație inechitabilă pentru intimat.

În adevăr, atât cât durează procesul, acesta, neștiind care va fi soluția sa, dacă instanțele judiciare vor admite sau respinge cererea de reziliere și deci menținerea vânzării, va fi forțat să fie pregătit, în orice moment, să livreze obiectul cumpărat, până la tranșarea definitivă a diferendului.

Prin urmare, în tot acest interval, marfa vândută este imobilizată pe contul și riscul vânzătorului intimat, fără ca în schimb el să poată pretinde dela reclamant îndeplinirea diverselor sale obligațiuni succesive, la care ar avea dreptul.

Acest ultim sistem a fost susținut în prim rând de Bolaffio, iar de scurtă vreme însuși Vivante a devenit un adept al său¹¹⁾.

Situația intimatului devine și mai dificilă prin oscilarea prețurilor, atunci când, acel ce voințe să obțină rezilierea contractului nu se adresează imediat justiției, ci lasă să treacă un interval oarecare dela expirarea termenului contractual.

Pentru înlăturarea acestor discuțiuni și a inconveniențelor inerente unora dintre sistemele preconizate, părțile au la dispoziție un mijloc foarte eficace, ca acela de a insera în contract pactul comisoriu expres.

Nu s'ar putea obține însă acelaș rezultat prin stipularea unui termen esențial, pentru îndeplinirea obligațiunilor respective; cu alte cuvinte, nu ar echivala aceasta, din punctul de vedere al efectelor ce ar putea produce, cu un pact comisoriu expres?

În general predomină părerea că, odată ce rămâne bine stabilită, termenul este esențial, nerespectarea

10) Cas. Torino, 31 Dec. 1921, Dir. e prat. com., 1922, 2, 196; Cas. Firenze, 6 Febr. 1922, Foro it. 1922, 1, 535; Cas. Roma, 3 Ianuarie 1922, Foro it. 1922, 1, 353; Ap. Cagliari, 26 Ianuarie 1923, Dir. e prat. com., 1923, 2, 182; Soprano. Termine e patto commissorio tacito nelle oblig. com. in Dir. com. 1921. 1. 146.

11) [Bolaffio, Foro it. 1909. 1. 137; Vivante, Riv. dir. com. 1921; Idem, Temi. Ven. 1921; Cas. Napoli, 26 Sept. 1914, Foro it. 1914. 1. 1307; Cas. Torino, 6 Iunie 1922, Dir. e prat. com., 1923. 2. 182; Idem. 20 April. 1293, Temi. genov. 1923, 163; Trib. Trani, 1 Iulie 1922, Dir. e prat. com., 1923, 2. 182.

9) Vivante, Trattato, t. IV, p. 229; Cas. Firenze, 29 Febr. 1908, Temi. Ven., 1908, 242; Cas. Palermo, 1 Iulie 1920, Foro it., 1920, 1. 749. Trib. Trani, 11 Iunie 1920, Foro, it., Rep. 1920, Voce Obligazione, No. 47.

lui este suficientă pentru a face să se rezilieze contractul, fără putință de discuție.

Obligațiunile contractuale nu ar mai putea fi executate, în mod valabil, după expirarea sa.

Cu toate acestea, s'au găsit autori, cum e, în special, Mazzone¹²⁾, cari să susțină că părțile contractante nu pot, prin voința lor, să transforme un termen comun într'unul esențial, care să aibă aceleași rezultate ca un pact comisoriu expres, fără ca să nu însereze în contract o clauză de reziliere a sa, deplin drept, fără somațiune, punere în întârziere sau judecată.

Părerea predominantă ar fi fost justă, după el, dacă, prin art. 67 cod. com., s'ar fi prevăzut că nu se aplică art. 1020 și 1021, în cazul, în care ar exista în contract stipulațiuni, prin cari, s'ar dispune rezilierea de drept a sa sau un termen ce a fost considerat de părți ca esențial.

Această de a doua parte lipsește din lege. Ea nu conține nicio dispozițiune referitoare la acest caz. Deci violarea termenului, ca și oricare altă călcare a contractului, este sancționată conform dreptului comun, de art. 1020 și 1021 cod. civ., care prevăd formularea unei acțiuni de reziliere în justiție, posibilitatea pentru judecător de a o acorda sau respinge, și facultatea din partea celui în întârziere de a o înlătura, până ce sentința pronunțată nu a rămas definitivă.

La prima examinare argumentul ar părea just. În realitate el nu este fundat.

Conform art. 1020 cod. civ., condițiunea rezolutorie este subînțeleasă în orice contract, iar potrivit dispozițiilor art. 1021, în acest caz, adică când contractul tace, el nu este reziliat de drept.

Prin urmare, *per a contrario*, în alte ipoteze se întâmplă acest lucru, adică se admite rezilierea de drept.

Cari sunt acele cazuri?

Când părțile și-au manifestat voința lor, într'un fel oarecare, fie printru înserare în contract a unui pact comisoriu, fie prin fixarea unui termen esențial.

Art. 67 prevede, pur și simplu, că dreptul comun nu se aplică decât în lipsă de stipulațiuni din partea părților contractante, fără a preciza cum ar trebui să fie iornulate și care ar urma să fie conținutul lor.

Un argument de logică s'ar putea de asemenea invoca în combaterea părerii lui Mazzone.

În ce scop ar stipula părțile prin contract un termen esențial?

De sigur că nu în acela de a introduce în el o formulă inutilă și lipsită de orice efect.

Clauza e evident că nu poate avea decât o singură explicare, aceea că părțile voesc ca aceasta să producă nu numai efectele clauzei rezolutorii tacite obișnuite, care își găsește aplicarea sa în orice contract, cu termen normal sau chiar fără termen, ci aceleași ca și ale pactului comisoriu expres.

«A voi un termen esențial, trebuie să însemne altceva. A stipula că prestațiunea trebuie să se efectueze, la 31 ale curente, fără putință de prorogare a termenului, în ziua a zecea dela data contractului fără amânare, sau a prevedea acelaș lucru prin orice altă formulă echivalentă, trebuie să însemne că, contractanții au voit să atribuie consecințe speciale nerespectării sale, diferite de acelea ce decurg din călcarea unui termen pus, în mod normal, într'un contract».

Or, cari pot fi aceste consecințe? Rezilierea judecătorească a contractului? Fără îndoială că nu; ea nu poate fi decât rezilierea de drept a contractului. Ca și în cazul existenței unui pact comisoriu expres¹³⁾.

12) Mazzone, Il termine essenziale e la clausola risolutiva espressa Riv. dir. com., 1922, 2. 539.

13) Guidi, Termine essenziali e condizione risolutiva espressa

Când însă poate fi considerat un termen ca esențial?

Din acest punct de vedere nu poate să existe în lege o dispozițiune mai incompletă și mai vagă.

În art. 69 cod. com., care se ocupă de ipoteza în care partea, în favoarea căreia e stipulat termenul, voeste să beneficieze de executarea contractului și după expirarea sa, se vorbește numai despre termenul esențial naturii operațiunii.

Grație acestei împrejurări, domnește în doctrină și jurisprudență cel mai perfect dezacord asupra chestiunii.

Conform unei păreri, împărțită și la noi de colegul Aznavorian, într'o documentată notă de jurisprudență, termenul este întotdeauna esențial în materie comercială¹⁴⁾.

După alții, termenul nu poate fi esențial, decât ca rezultat al manifestării voinței părților¹⁵⁾.

Un al treilea sistem susține că, întrucât art. 69 cod. com. prevede că, numai în cazul în care termenul este esențial naturii operațiunii, se aplică dispozițiunile sale, urmează că criteriul ce trebuie avut în vedere pentru a stabili esențialitatea termenului e obiectiv în relațiune cu natura intimă a afacerii, cu caracterul său economic, și un subiectiv, depinzând de voința părților și de formula gramaticală întrebuintată de ele pentru a o manifesta. Voința părților nu are darul de a transforma un termen obișnuit într'altul esențial, dacă el nu are acest caracter prin însăși natura afacerii.

Această teorie pleacă dela o premisă greșită, aceea că legiuitorul s'ar fi ocupat de chestiunea termenului esențial numai în art. 69, și că prin dispozițiunile sale el ar fi dat criteriul de a se stabili în orice împrejurare caracterul termenului contractual¹⁶⁾.

Prof. Guidi a încercat să apropie toate aceste sisteme, ajungând la unul eclectic.

După părerea sa, sunt două categorii de termene esențiale:

1. Cele ce rezultă ca atare din însăși natura contractului, cum ar fi operațiile de bursă;

2. Cele cărora li s'a atribuit acest caracter prin voința părților, manifestată prin contract.

Intenția contractanților trebuie să rezulte în mod clar, atât din stipulațiunile contractuale, cât și din împrejurările în care a fost încheiată afacerea.

În caz de dubiu se va considera termenul ca neesențial.

De aceea, nu va fi un contract cu termen esențial, acel în care se stipulează că va fi executat *imediat, fără întârziere, într'un timp scurt*, căci în toate aceste cazuri lipsește chiar un termen normal.

De asemenea se presupune că părțile au renunțat de a considera termenul ca esențial, atunci când, de comun acord, l-au prorogat odată sau de mai multeori.

Din cele expuse, urmează că judecătorul trebuie să procedă *cum grano salis* pentru a hotărî dacă se află sau nu în fața unui termen esențial.

Remediul definitiv al acestei stări de incertitudine,

Dir. e prat. com., 1923. 2. 179; Cas. Roma, s.-u., 6 Apr. 1922, Dir. e prat. com., 1923, 2. 182.

14) Aznavorian, notă, Pand. Rom., 1922, 1. 250; Ap. Milano, 13 Martie 1923, Riv. dir. com. 1923. 2. 178; Idem, 11 Mart. 1923, Dir. e prat. com., 1923. 2. 256; Genova, 15 Apr. 1921, Foro it. Rep. 1921, voc. obbligazione, No. 25-26.

15) Fadda, Riv. del. dir. com., 1920, 1. 519.

16) Tartufari, Vendita, No. 455; Cas. Torino, 24 Noembre 1911, Giur. it., 1911. 1. 264; Cas. Napoli, 3 Mai 1919, La Corte d'Appello, 1919, p. 215.

17) Guidi, op. loc. cit.; Cpr. Vivante, Riv. del. dir. com., 1919. 1. 646; Idem, La Corte d'Appello, 1919. 196 și Pantazi, notă, Pand. Rom. 1921. 246.

ce domnește în doctrină și jurisprudență, nu poate rezulta decât dintr-o modificare a textelor legale. Mulți comerciaști, ce-i avem, vor găsi fără îndoială justa lor soluție, evitând însă de a transpune articolele corespunzătoare din actualul proiect de cod comercial italian, care prezintă multe inconveniente.

D. GĂLEȘESCU-PYK.

RECEZII

De l'influence de l'erreur sur la responsabilité pénale, de d-l Ioan Rădulescu, doctor în drept și diplomat în științele penale din Paris, Ed. Vie Universitaire, Paris, 1923, pagini 172.

Dacă știința dreptului penal dispune de un bogat material științific cu privire la multe din importantele sale probleme, în schimb ea suferă în mare măsură de neajunsul că adeseori acest material stă dispersat și chiar necunoscut prin tratatele și manualele de drept penal, prea numeroase pentru a putea fi totdeauna consultate, și prin articolele și adnotațiunile de reviste unde cercetatorii ades evită de a-și mai arunca privirile.

Acest neajuns nu poate fi înlăturat decât cu ajutorul monografiilor, destinate ca prin sintetizarea, armonizarea și sistematizarea materialului științific privitor la fiecare problemă în parte, să ne ofere un ansamblu care să permită teoreticienilor și practicienilor deplina cunoaștere a acestor probleme.

Meritul unei bune monografii informative este nu arareori egal cu acela al operilor creatoare, căci aceste lucrări pregătesc prin defrișarea terenului științific fecundațiunea ideilor noi și ca atare fac posibil progresul continuu.

Ori cărei bune monografii i se cere să fie completă fără a da acces inutilului, să fie sistematică fără a se pierde în complicate construcțiuni, să fie clară și exactă fără a fi pedantă.

O astfel de lucrare, vădit prețioasă este și monografia d-lui Ioan Rădulescu.

D-sa foarte cuminte, în loc de a cădea în păcatul multor tineri juriști, de a cerca inovațiuni naive și dublate de multă superficialitate pe drumuri bătute și răsbătute, a preferit să canalizeze priceperea-i și pregătirea aleasă pe care o are pentru a ne da o operă de sinteză pe cât de meritorie pe atât de folositoare.

D-sa examinând problema erorii în dreptul penal, sub dublu aspect de eroarea de drept și eroarea de fapt, studiază evoluțiunea ideilor cu privire la această problemă în vechiul drept, în dreptul evului mediu, în dreptul intermediar, pentru a trece apoi la legislațiunea franceză și dreptul comparat.

Fundamentul diverselor doctrine cu privire la eroarea în dreptul penal sunt bine și complet tratate, deasemenea nici una din chestiunile pe care le implică problema erorii nu au rămas nediscutate în lucrarea d-lui Rădulescu, încât socotim că o putem cu plăcere recomanda tuturor celor ce poartă un interes problemelor de drept penal.

VINTILĂ DONGOROZ

* * *

Revista Societăților și a Dreptului comercial. *)
Anul I, No. 1.

Sub direcția unor distinși juriști, a apărut o revistă specială de drept comercial.

D-l Gr. L. Trancu-Iași explică unul din rosturile revistei prin dezvoltarea mare ce au luat o, după război, societățile anonime și afacerile comerciale și bancare, cari cer îndrumări juridice și economice, căci afacerile constituiesc o adevărată știință, care își are legile și regulile ei speciale.

D. Wahl publică un interesant articol despre acțiunile A și acțiunile B; d-l I. Cohen, un documentat articol asupra coexistenței grupurilor de acționari și votul plural în societățile anonime; d-l M. A. Dumitrescu, un judicios studiu despre

*) Abonamentul costă 300 lei pentru magistrați și 360 lei pentru avocați. Exemplarul 30 lei de vânzare la *Curierul Judiciar*.

censori și atribuțiunile lor, iar d-l Matei Balș, un articol informativ asupra regimului societăților comerciale din provinciile alipite.

Revista dă o deosebită importanță și jurisprudenței comerciale, atât române, cât și străine, însoțind unele soluțiuni jurisprudențiale de adnotări.

Urăm noiei Reviste o reușită deplină, căci era o necesitate simțită un atare organ de specialitate pentru îndrumarea activității comerciale și mai cu seamă pentru unificarea legislațiunii comerciale.

* * *

Relativ la instituțiunea Notarilor Publici. *Memoriu întocmit de d-l avocat C. St. Radian. Ploesti, 1924. D-l C. St. Radian, Consilier în Baroul avocaților din Prahova, din însărcinarea Corpului, a întocmit un memoriu asupra chestiunii: dacă instituțiunea notarilor publici trebuie extinsă sau nu și în Vechiul Regat, cum se preconizează prin noul proiect de organizare judecătorească al Ministerului de Justiție. Arătând originea acestei instituțiuni în antichitate și în țările unde această instituție a fost adoptată, insistând asupra menținerii ei în provinciile alipite, autorul raportului conchide la suprimarea acestei instituțiuni în legea de unificare, pe temeiurile că, atât obiceiurile noastre, cât și sistemul actual de autentificare a actelor este superior sistemului notarial public.*

Adus în discuția plenară a Baroului de Prahova, concluziunile raportorului au fost admise în unanimitate.

E. C. D.

INALTA CURTE DE CAS. și JUST. S.-UNITE

Audiența dela 1 Noembrie 1923

Președinția d-lui V. ROMNICEANU, Prim-președinte

Al Antonescu cu Ion Moruzi

Decizia No. 42 bis

Jurisdicțiuni speciale. — Sunt permise de noua Constituție. — În ce condiție. — Aplicațiune la jurisdicțiunile create prin legea încurajării construcțiilor. — Art. 101 Constituția nouă, art. 36 vechea Constituție și 21 legea încurajării construcțiilor.

Dispoziția din art. 21 legea încurajării construcțiilor, prin care se institue Ministerul Muncii ca jurisdicțiune specială pentru a decide suspendarea legii chirilor, pentru cazul când proprietarul, în condițiunile acelei legi, voește a ridica o nouă construcțiune în locul celei vechi, nu este contrară disp. art. 101 din noua Constituție. Intr'adevăr, conf. acestui text de lege, puterea judecătorească se poate exercita și de jurisdicții speciale, cu condiție însă ca ele, ca în speță să fie create prin legi cu caracter general și nu în vederea unor anume procese.

Curtea,

Luând în cercetare recursul făcut de Alexandru Antonescu contra sentinței Trib. Ilfov, secț. I, No. 137/923, dată în proces cu I. Moruzi, trimis înaintea secț. unite prin decizia secț. I, No. 955 bis din 1923, pentru judecarea motivului III de casare.

Ascultând citirea raportului d-lui fost Consilier I. Stambulescu; pe d-l avocat Cezar Parteniu, în dezvoltarea motivului III de casare; pe d-l avocat I. Mitescu, în combateri, și pe d-l Procuror general Stambulescu, în concluziuni, și

Deliberând,

Asupra motivului al III-lea de recurs:

«Violarea art. 95, 36, 104 și 130 din vechia Constituțiune

din 1866 și a principiului separațiunilor puterilor în Stat. Violarea art. 39, 40 și 107 din Constituțiunea din Martie 1923.

Dacă, prin imposibil, s'ar admite că deciziunile de suspendare a legii chiriilor, date în competența Ministerului Muncii prin legea de încurajarea construcțiunilor de clădiri, ar avea caracterul unor acte de jurisdicție, fie administrativă, fie ordinară, iar nu caracterul unor acte administrative de autoritate, cum susținem noi, atunci Tribunalul ar fi urmat să înlăture zisa decizie ca bazată pe o dispozițiune de lege inconstituțională, întrucât, în virtutea principiului separațiunii puterilor și a textelor sus menționate, nici o autoritate aparținând ramurei administrative, cum incontestabil este Ministerul Muncii, nu poate face decât acte administrative, iar nu și acte juridictionale, cari sunt de competența exclusivă a puterii judecătorești, ce se exercită de organele sale speciale, Curți și Tribunale, iar nu de autoritățile administrative, erijate în instanțe judecătorești.

În consecință, în această ipoteză am cere să se constate inconstituționalitatea art. 21 din legea încurajării construcțiunilor și să se caseze sentința atacată cu recurs, ca bazată pe o lege inconstituțională.

Având în vedere dispozițiunile art. 21 din legea pentru încurajarea construcțiunilor, după care legea chiriilor se va suspenda în interesul ridicării de construcțiuni mari, iar suspendarea se va face, prin deciziune motivată, de Ministerul Muncii, în baza avizului unei comisiuni de specialiști;

Având în vedere că, prin deciziunea acestei Inalte Curți, secția I, cu No. 955 bis/923, s'a respins motivul de casare relativ la caracterul deciziunii Ministerului Muncii, hotărâindu-se că asemenea decizii au caracterul unor acte de jurisdicțiune definitive, cari nu mai pot fi supuse controlului Tribunalelor ordinare;

Având în vedere că, înaintea secțiunilor unite, este de cercetat numai chestiunea dacă dispoziția art. 21 din citata lege, prin care se autoriză Ministerul Muncii a îndeplini acte de jurisdicțiune, este sau nu constituțională;

Considerând că, după art. 101 din noua Constituțiune, corespunzător art. 36 din cea veche, puterea judecătorească se poate exercita, deosebit de Curți și Tribunale, și prin jurisdicții speciale, cu condiție ca aceste jurisdicții să fie create prin anume legi, nu însă în vederea unor anume procese sau în vederea judecării unor anume persoane; așa fiind, hotărârile pronunțate de asemenea jurisdicții, au caracterul unor adevărate hotărâri judecătorești, putând dobândi ca și acestea aceeași autoritate de lucru judecat;

Că, prin urmare, dispoziția din citata lege, prin care s'a instituit Ministerul Muncii ca jurisdicție specială în această materie, este o dispoziție constituțională, așa că Tribunalul cu drept cuvânt a refuzat să examineze temeinicia deciziunii aceluși Minister, care ar fi putut face eventual obiectul numai a unui recurs în casație;

Că, așa fiind, nu poate fi vorba aici de violarea principiului separațiunii puterilor, după cum se pretinde prin motivul de casare, care este astfel neîntemeiat.

Pentru aceste motive, Curtea, respinge recursul, etc.

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența dela 8 Octombrie 1923

Președinția d-lui GH. V. BUZDUGAN, Președinte

Al. Antonescu cu Ion Moruzi

Deciziunea No. 955 bis

Legea încurajării construcțiunilor. — Deciziune dată de Ministerul Muncii pentru suspendarea legii chiriilor. Nu pot fi atacate pe nici o cale. — Art. 21 din lege.

Legea încurajării construcțiunilor. — Dispozițiunile ei au fost menținute în vigoare de legea dela 14 Aprilie

1922, pentru prelungirea contractelor. — Art. 3 din aceeași lege.

Neconstituționalitatea legilor se examinează de secțiunile unite ale Inaltei Curți. Art. 103 noua Constituție.

1. Deciziunea prin care Ministerul Muncii, pe baza art. 21 din legea pentru încurajarea construcțiunilor, examinând cererile și actele pe cari se sprijină o cerere de suspendarea legii chiriilor hotărăște în această privință, sunt pronunțate în mod definitiv, legea neprevăzând nici o cale de atac în contra lor. Prin urmare Tribunalele ordinare înaintea cărora proprietarul care a obținut o asemenea suspendare, cere expulzarea chiriașului, nu au căderea de a verifica din nou dacă condițiunile cerute de lege au fost îndeplinite de către cel care solicitase suspendarea și dacă deciziunea ministerială dată în limita competenței sale, a respectat condițiunile legii.

2. Legea specială a încurajării construcțiunilor suspendând în mod temporar un contract de închiriere, cu dreptul pentru chiriaș de a ocupa încăperi corespunzătoare în imobilul nou construit, prin aceasta nu înlătură dispozițiunile legii dela 14 Aprilie 1922, ambele legiuri putându-se concilia în vederea realizării scopului lor comun, remedierea crizei de locuințe, dealtfel legea din 1922, prin art. 3 arată expres că menține în vigoare legea pentru încurajarea construcțiunilor.

3. Potrivit art. 103 Constituțiune, examinarea constituționalității legilor este de competența secțiunilor unite ale Inaltei Curți.

Curtea,

Ascultând cetirea raportului făcut în cauză de d-l Consilier I. N. Stambulescu; pe d-nii avocați Cezar Partenie și St. Marinescu-Bolintin, din partea recurrentului și pe d-l avocat G. Stoicescu, din partea intimatului, și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Alexandru Antonescu în contra sentinței No. 137/923, dată de Tribunalul Ilfov, secția I, în cauză cu intimatul Ion Moruzi.

Văzând motivele I și II de recurs:

I. «Exces de putere. Omisiune esențială. Greșită interpretare a art. 21 din legea pentru încurajarea construcțiunilor de clădiri. Greșită calificare de drept ca acte de jurisdicțiune administrativă a unor acte administrative de autoritate. Greșită aplicațiune autorității lucrului judecat. Violarea art. 35 din legea organică a Inaltei Curți de Casație.

«Tribunalul admite că deciziunile pronunțate de Ministerul Muncii pentru suspendarea închirierilor în baza art. 21 din legea pentru încurajarea construcțiunilor de clădiri, sunt acte de jurisdicțiune administrativă și ca atare au autoritate legală, adică autoritate de lucru judecat, fiind obligatorii pentru Tribunal, care n'ar mai avea cădere să examineze dacă Ministerul Muncii a judecat bine sau rău, adică legal sau ilegal când a denunțat contractul subsemnatului pe ziua de 23 Aprilie 1923.

«Or, în realitate, deciziile de suspendare a închirierilor date în competența Ministerului Muncii de art. 21 din sus zisa lege nu sunt acte de jurisdicțiune administrativă care implică cu necesitate existența unui conflict între un particular și o autoritate administrativă, conflict ce nu există în speță. Ele nu constituie nici acte de jurisdicție obișnuită, Ministerul Muncii nefiind instanță judecătorească și nefiind organizat în privința acestei decizii un sistem de căi de atac și nici o pro-

cedură de executare ca pentru hotărârile judecătorești. Aceste decizii în adevărul lucrurilor sunt ca toate deciziunile sau ordonanțele ministeriale sau prefecturale, acte administrative, de autoritate, cari constată o stare de lucruri conformă cu prevederile unei legi, și în consecință dă un ordin care permite sau prohibă un anumit lucru. În speță, decizia No. 791/922 a Ministerului Muncii poate avea decât înțelesul că permite proprietarului Moruzi să se considere beneficiarul legii de încurajare a construcțiilor și în special beneficiarul dreptului de a obține suspendarea prelungirii legale a închirierilor.

«Dar valorificarea acestui drept față de chiriaș nu e posibilă și aci, ca în toate cazurile de conflict între drepturile a doi particulari, decât recurgându-se la instanțele judecătorești ordinare. Astfel, actul de autoritate administrativă, care e deciziunea ministerială, apare ca o condițiune prealabilă, fără de care nu se poate judeca litigiul dintre proprietari și chiriași. Dar în acest litigiu Tribunalul păstrează întreaga facultate de a examina legalitatea acestui act administrativ de autoritate, potrivit art. 35 din legea organică a Inaltei Curți de Casație, după care Tribunalele ordinare se pronunță asupra ilegalității unui act administrativ de autoritate, invocată pe cale de excepție. Or, în speță, eu, chiriașul, invocam în apărare pe cale de excepție, ilegalitatea deciziunii ministeriale, pe care tribunalul cu exces de putere și omisiune esențială a refuzat să o examineze. Procedând astfel, Tribunalul, în mod manifest, a săvârșit erorile și violările de lege de care ne plângem. Dealtfel chiar dacă decizia ministerială ar fi avut caracterul unui act de jurisdicție administrativă, e de principiu că atare acte n'au autoritate de lucru judecat față de instanțele ordinare, când nu sunt date în urma unor discuțiuni contradictorii».

II. «Exces de putere. Incompetență. Violarea art. 21, 22 și 26 din legea pentru încurajarea construcțiilor. Greșită aplicarea a art. 68 din regulamentul acelei legi.

«Tribunalul declară în mod greșit că deciziunea No. 79/922, a Ministerului Muncii a fost pronunțată: «de o instanță care funcționează în baza unei legi și asupra unor fapte date în competența ei». În realitate, legea încurajării construcțiilor, prin art. 26, dă competență Ministerului Muncii ca, prin decizii, să declare admis pe un particular la beneficiul legii, iar prin art. 21 să declare suspendată legea chiriilor pentru anumită clădire, adică să declare că, pentru anumită clădire, proprietarul are dreptul a se prevala de beneficiul suspendării prelungirii legale a închirierii, dar nicăeri legea nu acordă Ministerului Muncii dreptul de a declara denunț contractul chiriașului și anume pe o anumită zi, cum s'a făcut prin decizia No. 79/922, prin care s'a denunțat contractul meu pe ziua de 23 Aprilie 1923. Deci aceasta s'a făcut cu exces de putere și incompetență. În plus, art. 22 din zisa lege arată că evacuarea chiriașilor se va face numai în urma unui preaviz dat de proprietar cu un an înainte. În speță, eu am fost avizat în Septembrie 1922, iar Ministerul Muncii pronunțând denunțarea contractului pe ziua de 23 Aprilie 1923 s'a mulțumit cu termenul de 6 luni prevăzut de art. 68 din regulamentul, care în această privință contrazice prescripțiile legii. Or, e de principiu că pe cale de regulament și în afară de prescripțiile legii, ba chiar contra prevederilor ei, nu se pot crea restricții de drept. În consecință, deciziunea Ministerului Muncii e manifest dată cu exces de putere și incompetență, iar Tribunalul sancționând-o dă o sentință casabilă».

Având în vedere sentința atacată cu recurs din care se constată că, intimatul Ion Moruzi, proprietarul unei case vechi, supusă dărâării prin planurile de edilizare a Capitalei și aflată închiriată recurentului printr'un contract de închiriere expirat, a obținut dela Ministerul Muncii, în urma citărei părților, o deciziune de admitere la beneficiile legii pentru încurajarea construcțiilor și denunțarea contractului de închiriere, pentru a construi o casă nouă. Că, în virtutea acestei deciziuni, a cerut judecătoriei de ocol evacuarea imobilului ocupat de recurent, cerere care a fost admisă în totul de Tribunal în apel, prin sentința atacată cu recursul de față;

Având în vedere că înaintea Tribunalului recurentul chiriaș s'a opus la admiterea acțiunii susținând, ca și prin motivele de recurs de mai sus, că decizia Ministe-

rului Muncii, care hotărâse denunțarea contractului, nu este obligatorie pentru instanțele judecătorești, nefiind un act de jurisdicțiune ci un simplu act de autoritate, pe baza căruia nu se poate cere evacuarea; că, chiar dacă ar avea caracter de acte de jurisdicțiune, încă această deciziune nu poate fi ținută în seamă, de oarece se întemeiază în mod greșit pe art. 27 din legea încurajării construcțiilor, care asimilează clădirile vechi și insalubre cu locurile virane numai din punct de vedere al impozitelor la cari urmează a fi supuse, dar nu prevede și denunțarea contractelor de închiriere în vederea construcțiilor noi, denunțare care este autorizată de lege numai pentru imobilele situate în ocolul I comercial și după un preaviz dat chiriașului cu un an înainte, ceea ce în specie nu a avut loc;

Că, însă, Tribunalul, prin sentința de față, afirmă că menționata decizie este un act de jurisdicțiune, dat de o instanță administrativă în limitele competenței sale și cu respectarea condițiilor legii, astfel că ea este obligatorie și Tribunalul nu are căderea să cerceteze temeinicia ei, soluțiune criticată de recurent prin motivele de recurs, ca fiind dată prin violarea art. 21, 22 și 26 din legea încurajării construcțiilor și art. 35 din legea organică a Inaltei Curți;

Considerând că, prin legea pentru încurajarea construcțiilor, Statul acordând particularilor anumite avantaje în scopul de a înlesni construcțiuni de case noi și sporirea capacității locative a clădirilor vechi, prevede prin art. 21 că legea pentru prelungirea contractelor de închiriere se va putea suspenda, după cererea celor interesați, atunci când dispozițiunile acestei legi ar constitui o împiedicare a executării construcțiilor;

Că, pentru a decide admiterea la beneficiile legii și suspendarea sau denunțarea contractului de închiriere, legea construcțiilor creiază o instanță specială, acordând această competență Ministerului Muncii, care, după ce examinează cererile și actele pe cari se sprijină și ascultă întâmpinările chiriașului, pronunță o deciziune motivată de admitere sau respingere dela aceste avantagii acordate de lege;

Considerând că, în contra acestei deciziuni a Ministerului Muncii, care rezolvând în mod contradictoriu un conflict între părți și are neîndoios caracterul unui act de jurisdicțiune, legea nu prevede vreo cale de atac la Tribunalele ordinare și ca atare deciziunea Ministerului este pronunțată în mod definitiv;

Că, prin urmare, Tribunalele ordinare, înaintea cărora cel care voințește a construi, urmează, pe temeiul deciziunii ministeriale, să se adreseze spre a obține expulzarea chiriașului, nu au căderea de a verifica din nou dacă condițiunile cerute de lege au fost îndeplinite de către cel care solicitase suspendarea și dacă deciziunea ministerială, dată în limita competenței sale, a respectat condițiunile legii;

Că, astfel fiind, în specie, constatându-se competența Ministerului de a pronunța deciziunea de admitere la beneficiul legii, Tribunalul cu drept cuvânt hotărăște că această deciziune este un act de jurisdicțiune definitiv și nesupus controlului instanțelor ordinare, și ca atare refuzând a examina temeinicia acestei deciziuni, nu săvârșește nicio violare de lege;

Că, deci, motivele de recurs sunt neîntemeiate.

Asupra motivului IV de recurs:

IV «Violarea art. 4 al legii din 14 Aprilie 1922.

«Legea și regulamentul pentru încurajarea construcțiilor din 1921, cuprinzând o clauză de reziliere a contractelor, neprevăzută în legea posteroară din 14 Aprilie 1922 care, prin art. 4 final, declară abrogate orice dispoziții contrarii, a fost necesarmente abrogate sau în orice caz suspendate în

aplicația lor de această din urmă lege, atât în temeiul art. citat, cât și în virtutea principiului că o lege posterioară și specia abrogă sau în orice caz suspendă, fiind vorba de o lege temporară, ca cea din 14 Aprilie 1922, o lege anterioară și de drept comun, ca aceea a încurajării construcțiilor».

Considerând că, legea specială a încurajării construcțiilor suspendând în mod temporar un contract de închiriere a unei clădiri în cazul când proprietarul doarește a executa o construcție cu dreptul pentru chiriași de a reocupa încăperi, corespunzătoare în noua construcție, prin aceasta nu se înlătură dispozițiile legii de la 14 Aprilie 1922 de prelungire a închirierilor, ambele legiuri putându-se concilia în vederea realizării scopului comun urmărit de dănsese, adică remedierea crizei de locuințe;

Că de altfel, legea de la 14 Aprilie 1922 referitoare la prelungirea contractelor de închiriere, prin art. 3 se referă în mod formal și menține în vigoare legea pentru încurajarea construcțiilor, căci prin acest text de lege, dispune că amenzile ce le prevede se încasează în folosul fondului pentru încurajarea construcțiilor, fond prevăzut de art. 39 din această din urmă lege, astfel că nu se poate susține că legea din 14 Aprilie 1922 ar fi abrogat în mod implicit legea încurajării construcțiilor;

Că astfel fiind este neîntemeiat și acest motiv de recurs, prin care se pretinde că legea încurajării construcțiilor ar fi abrogată prin art. 4 al legii de la 14 Aprilie 1922 care prevede numai enunțarea principială că dispozițiile contrarii din alte legi sunt abrogate;

Asupra motivului III de recurs:

«Violarea art. 35, 36, 104 și 130 din vechea constituțiune din 1866 și a principiului separației puterilor în Stat. Violarea art. 39, 40 și 107 din Constituțiunea din Martie 1923.

«Dacă, prin imposibil s'ar admite că decisiunile de suspendare a legii chiriilor date în competență Ministerului Muncii prin legea de încurajarea construcțiilor de clădiri ar avea caracterul unor acte de jurisdicție, fie administrativă, fie ordinară, iar nu caracterul unor acte administrative de autoritate cum susținem noi, atunci Tribunalul ar fi urmat să înlătore zisa decizie ca bazată pe o dispozițiune de lege în constituțională, întrucât în virtutea principiului separației puterilor și a textelor sus menționate, nici o autoritate aparținând ramurei administrative, cum incontestabil este Ministerul Muncii, nu poate face decât acte administrative, iar nu și acte jurisdicționale, cari sunt de competența exclusivă a puterii judecătorești ce se exercită de organele sale speciale, Curți și Tribunale, iar nu de autoritățile administrative erijate în instanțe judecătorești.

«In cosecintă, în această ipoteză, am cere să se constate inconstituționalitatea art. 21 din legea încurajării construcțiilor și să se caseze sentința atacată cu recurs, ca bazată pe o lege inconstituțională».

Considerând că potrivit art. 103 din Constituție, examinarea constituționalității legilor este de competența secțiilor unite ale Inaltei Curți;

Că deci prezentul motiv de recurs prin care se susține că legea încurajării construcțiilor, autorizând puterea executivă a îndeplini acte de jurisdicțiune de atributul puterii judecătorești, ar fi contrarie art. 39, 40 și 107 din Constituție, urmează a fi trimis în judecata secțiilor unite;

Pentru aceste motive, Curtea trimite în judecata secțiilor unite, etc.

A apărut în Editura *Curierului Judiciar*, **Dreptul Vamal Sancționator**, un vol. 328 pagini, de d-l avocat I. V. Merlescu, cu o prefață de d-l Profesor Paul Negulescu. Prețul 100 lei.

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența dela 27 Noembrie 1923

Președinția d lui GR. ȘTEFĂNESCU, Consilier

Arnold Kirschen și a. cu Natalia Miricoglu

Decizia No. 1181

Pact comisoriu. — Neîndeplinirea obligațiilor din partea debitorului. — Lipsă de culpă. — Pactul comisoriu nu operează chiar dacă liberarea nu-i valabilă. Aplicațiune.

Pactul comisoriu, înscris într'un contract în fa-voarea unui creditor, nu poate opera, chiar dacă nu există o liberare valabilă, cât timp nu se stabilește că debitorul este în culpă pentru neîndeplinirea obligațiilor sale.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d- consilier Al. Iuca, pe d-l av. Rapaport pentru recurenții în desvoltarea motivelor de casare și pe d-l avocat A. Dumitrescu în combateri și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Societatea în comandită «Comag» și de Arnold Kirschen, contra sentinței 688 din 923 Trib. Ilfov Sec. IV-a dată în proces, cu Natalia Miricoglu, pentru reziliere de contract și evacuare.

Văzând ambele motive de casare astfel formulate:

I. «Exces de putere. Violarea convenției dintre părți.

«Prin contractul de închiriere intervenit între părți se prevede că plata se va face la domiciliul proprietarului și la termenul stipulat iar nerespctarea acestei clauze atrage de drept rezilierea contractului fără somațiune, punere în întârziere sau chemare în judecată.

«In speță se depune chiria la dispoziția Soc. «Comag» fără însă a fi oferită la domiciliul proprietarilor după cum se prevede în contractul de închiriere, asemenea și se notificase intimațiilor, că imobilul se deține de către doi coproprietari, totuși chiria s'a depus numai la dispoziția unuia singur, oferta amabilă nefăcându-se nici unui coproprietar.

«Existând pact comisoriu expres, am cerut rezilierea contractului pentru motivul neplăței chiriei.

«Instanța de fond afirmă că plata chiriei făcută unui singur coproprietar, este o plată valabilă și că în acest caz pactul comisoriu nu mai poate opera.

«Instanța de fond procedând astfel comite un vădit exces de putere, deoarece în starea de indiviziune fiecare coproprietar are aceleași drepturi și obligațiuni și ca atare călcarea unei clauze din partea chirașului la dreptul coproprietarului în indiviziune, față de care s'a violat convențiunea, să ceară rezilierea contractului. Inspeță chiria neplătindu-se la timp și la domiciliu, cu drept cuvânt coproprietarul Kirschen era în drept a cere rezilierea contractului (jur spundența și doctrina constată)».

II. «Violarea art. 1096 cod civ., și a principiilor care guvernează materia plăței. Exces de putere.

«Intimații au depus chiria pe semestrul Aprilie 1923 numai la dispoziția societății «Comag». Ori, întrucât am notificat din vreme chirașilor că proprietarii imobilului din Str. Lucaci No. 121 sunt doi: Soc. «Comag» și Arnold Kirschen», indicând și actele în baza cărora posedă această calitate, chiria trebuia depusă la dispoziția amândorura, ceea ce nu s'a făcut.

«Susținerea Tribunalului că plata făcută unui singur coproprietar liberează pe chiraș și față de celălalt, constituie o flagrantă violare a art. 1096 cod civ. întrucât plată valabilă nu se poate face decât creditorului sau unui împuternicit al său. Societatea «Comag» nu avea calitate să primească decât jumătate chirie, iar pentru rest nu avea împuternicire de încasare de la Kirschen».

Având în vedere că prin sentința supusă recursului Tribunalul respinge, în apel, acțiunea intentată de re-

curenții Soc. în comandită «Comag și Arnold Kirschen, în contra intimății Natalia Miricoglu, pentru rezilierea contractului dintre dânsii, pe motivul că chiriașă nu ar fi plătit în mod valabil chiria câștiului Aprilie 1923 neplata sancționată prin rezilierea de drept a contractului;

Că, pentru a hotărâ astfel Tribunalul constată în fapt că intimata nu este în culpă, deoarece a depus chiria datorită în întregime și la termen, unuia din coproprietari, Societatea «Comag», în ai cărei membrii componenți figura și al doilea proprietar Arnold Kirschen;

Că, constant fiind acest fapt, împrejurarea că chiria s'a depus, în asemenea împrejurări, numai la dispoziția unuia din coproprietari, nu împiedică — spune instanța de fond — eliberarea valabilă a chiriasei, căci primirea chiriei este numai un act de administrație, pe care un coproprietar îl poate face și singur, după cum singur poate intenta acțiuni conform legilor în vigoare, astfel că și din acest punct de vedere pactul comisoriu nu poate opera în speță;

Având în vedere că prin motivele de casare se invocă exces de putere, violarea convențiunii părților, a art. 1096 c. civ., și a principiilor care guvernează materia plății;

Considerând ca rezoluțiunea unui contract — pe temeiul pactului comisoriu expres stipulat de părți, ori în virtutea condiției rezolutoriei tacite din art. 1020 din c. civ., implică necesarmente, exceptând cazurile fortuite și de forță majoră, o culpă, adică un fapt imputabil părții, care nu și-a executat obligația, căci rezoluția fie convențională sau judecătorească, ca și dăunite interese ce pot decurge din ea, fiind sancțiuni prevăzute de părți ori de lege ale neîndeplinirii unei obligațiuni contractuale, conform principiilor generale ce cărmuesc această materie, asemenea sancțiuni nu se pot concepe, nici în drept, nici în echitate, fără ca în prealabil să se stabilească culpa, rezultând din neglijență, imposibilitatea, sau reava voință a părții, din cauza căreia se pretinde că contractul nu s'a putut executa;

Că în speța, Tribunalul constatând din împrejurările de fapt sus arătate, că nu se poate imputa nici o culpă intimății pentru nedepunerea în mod valabil a chiriei datorite pe semestrul în discuție și această constatare nefiind atacată prin motivele de casare, astfel că este deplin dobândită cauza, cu drept cuvânt și cu o exactă aplicare a principiilor legii referitoare la materie, această instanță a respins acțiunea în reziliere a recurenților și aceasta independent de chestiunea liberării intimății de obligațiunea plății chiriei, întru cât pactul comisoriu nu poate opera, chiar dacă nu ar exista o liberare valabilă, cât timp nu se stabilește culpa debitorului în neîndeplinirea obligațiilor sale;

Că pentru aceste considerațiuni motivele de casare devenind nefondate cată a fi respinse;

Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul etc..

NOTA. — Până la împărțeală, fiecare coproprietar e considerat proprietarul întregului imobil, dar în mod ideal. Natura și caracterul stărei de indivizie exclude ca un singur coproprietar să poată dispune singur, în folosul său, de imobilul indiviz, fără consimțământul celorlalți. (Vezi în acest sens: Trib. Drohoi, sent. 80/923 în *Jurisprudența Generală* No. 984/923; Cas. I, Dec. 182/921, *Jurisprudența Română* No. 135/921; Cas. I, Dec. 241/920, *Jurisprudența Română* No. ord. 276/920; Trib. Bacău, sent. adn. de

Iper. în *Curierul Judiciar* 1922, pag. 492; Cas. I, 1896, Bult. pag. 836; Cas. I, Dec. din 13 Ian. 1916, în *Jurisprudența Română*, 1916, pag. 180; C. apel Iași, Dec. din 13 Aprilie 1921, în *Dreptul* 1921, pag. 277; Alexandresco, *Comentariul III*, 231; Nacu, *Dreptul civil*, III, p. 825; Laurent, XXV, No. 44; Guillouard, *Louage*, I, No. 54; Aubry et Rau, IV, § 364). În acest sens s'a hotărât, în mod aproape unanim, că un comunist nu poate, fără consimțământul expres sau tacit al celorlalți coproprietari, să închirieze imobilul comun, nici chiar în limitele unui act de administrație, adică pe cinci ani (Cas. I, Dec. din *Dreptul* 1910, No. 1; Cas. I, Bult. 1898, 815; Cas. I, Bult. 1909, 1238; Cas. I, *Dreptul*, 1908, No. 10; Alexandresco, IV, 524; Guillouard, *Louage*, I, 54 și *Société*, 391 in fine; Baudry et Wahl, *Société*, 539, p. 322; Trib. Ilfov, III, sent. 784/920, *Curierul Judiciar* 1920, pag. 674).

Instanțele noastre judecătorești au stabilit, în mod aproape unanim, că pactul comisoriu expres prevăzut în contract pentru cazul când una din părți n'ar executa obligațiunile stipulate, poate atrage rezilierea contractului numai când neîndeplinirea obligațiilor s'ar datori culpei părții în contra căreia se invocă rezoluția. (A se vedea Trib. Ilfov, II, sent. 57/1884, *Dreptul* 1884 582; Trib. Suceava, în *Dreptul* 1891, p. 334; C. apel Buc., I, în *Dreptul* 1914, No. 21; Cas. I, în *Curierul Judiciar* 1916, 16; C. apel Buc., III, Dec. civ. 229/920, *Pand. Rom.* 1922, III, 27; C. apel Buc., IV, Dec. civ. 152/921, *Curierul Judiciar* 1921, 688; C. apel Buc., III, Dec. civ. 229/920, *Curierul Judiciar* 1920, 658; Cas. I, Dec. 15/922, *Pand. Rom.* 1922, III, 141; Cas. II, Dec. 119/923, *Pand. Rom.* 1923, III, 120; Cas. I, Dec. 1039/923, *Jurisprudența Generală* 1924, No. 4, speța 226).

M. RAPAPORT

CURTEA DE APEL CONSTANȚA

Audiența dela 19 Februarie 1923

Președinția d-lui G. L. DUMITRIU, Consilier

Deciziunea No. 131

Vânzare. — Contract consensual. — Art. 1295 C. civ. — Subordonarea existenței vânzării unui act scris. — Existența unei convenții neîndoelnice în această privință. — Neplata pretului din partea cumpărătorului. — Inexistența lucrului vândut în patrimoniul vânzătorului. — Lipsa de culpă din partea cumpărătorului.

Plata pretului trebuie, în lipsa unei convenții contractare, să fie concomitentă cu predarea lucrului vândut. — Obligația cumpărătorului este concomitentă cu cea a vânzătorului. — Art. 1322, 1362 C. civ.

Daune compensatorii. — Daune moratorii. — Cazul când se cere o punere în întârziere extrajudiciară. — Art. 1078, 1081 C. civil.

Contracte sinalagmatice. — Rezolvirea lor în folosul părții către care obligația n'a fost executată.

— Daune interese. — Nu este nevoie de o punere în întârziere extrajudiciară. — Cerere în judecată. — Art. 1020, 1021 C. civil.

1. — *Vânzarea, fiind un contract consensual, este perfectă între părți prin simplul efect al consimțământului, independent de redactarea unui act scris menit a dovedi existența contractului (instrument de probă).*

Părțile pot, cu adevărat, să convie că vânzarea nu va fi perfectă decât prin încheierea unui act scris; însă pentru aceasta trebuie ca convenția lor să nu lese nicio îndoială în această privință; căci simplul fapt de a prevedea încheierea unui atare act, nu poate să împedice formarea vânzării, de îndată prin consimțământ, nici crearea obligațiilor ce rezultă din ea până la redactarea suszîsului act. (Alexandresco, VIII, pag. 546, ed. 1-a).

2. — *Nici o culpă nu poate fi imputată cumpărătorului pentru neplata prețului, de câteori se stabilește că lucrul care făcea obiectul vânzării și care constituia cauza obligației cumpărătorului, nu mai există în patrimoniul vânzătorului, așa că plata prețului ar fi fost, în speță, fără cauză.*

3. — *În lipsa unei stipulații contrare, plata prețului trebuie să se facă de cumpărător, la locul și în timpul unde și când se face predarea lucrului vândut, concomitent cu predarea, conform art. 1322 și 1362 C. civil, aceste două obligații fiind corelative și simultane; pentru că, prin predare, vânzătorul executându-și obligația sa, tot atunci și cumpărătorul, la rândul lui, trebuie să-și execute pe a sa.*

4. — *Daunele compensatorii sunt datorite prin simplul fapt al inexecutării obligațiunei, fără a fi nevoie de o punere în întârziere, după cum se cere atunci când este vorba de daune moratorii. (Laurent, XVI, 251).*

5. — *În orice caz, punerea în întârziere presupunând că executarea obligațiunei mai este încă cu putință, nu mai este necesară, de câteori obligația nu mai poate fi adusă la îndeplinire prin culpa sau faptul debitorului, în care caz daunele sunt datorite de drept creditorului (art. 1078, 1081 C. civil); căci, în contractele sinalagmatiche, partea în privința căreia obligația n'a fost executată, poate, fără nici o punere în întârziere, să ceară desființarea contractului, conform art. 1020 și 1021 C. civil, cererea în judecată constituind, prin ea însăși, cea mai energică și mai categorică punere în întârziere. (Alexandresco, VI, pag. 89 și 366).*

NOTA. — Decizia Curței din Constanța, pe care am căutat a o rezuma în mod cât de exact și de complet, reproducând până și autorii, pe care redactorul ei, dl. consilier Benișache, îi citează în considerente, este foarte importantă și bine motivată. Ea este extrasă din *Justiția Dobrogei*, No. 7, revistă de drept care apare la Constanța, și care a ajuns la No. 10, ceeace însemnează că, în curând, va avea un an de existență. Dacă abonamentele se plătesc regulat, aceasta este însă o altă chestie asupra căreia există, deocamdată, *controversă*.

Această revistă publică toată jurisprudența Dobrogei și, în special, aceea a tribunalului și Curței din Constanța. Ea este foarte interesantă

și și alege bine materialul ce publică. Spețele lasă însă uneori de dorit. Dovada despre aceasta este că, chiar speța deciziunei de față, am fost nevoit a o reface în parte, neputând-o reproduce *tale quale*. Dacă ar fi numai atât, n'ar fi încă nimic, căci aceasta se întâmplă uneori și altor reviste de drept, speța unei hotărâri trebuind să cuprindă numai ceea ce este necesar, fără însă ca nimic din ceea ce trebuie să nu lipsească din ea. Nu toată lumea poate să facă spețe ireproșabile. *N'est pas arrétiste qui veut!*

Dar ceea ce este ceva mai grav, este că decizia de care vorbim, ca și altele publicate de aceeași revistă, este plină de erori, cuprinde sărituri, având și o punctuație mizerabilă; ceeace, de multe ori, te face să nu mai sfârșești cu plăcere citirea pe care ai început-o.

În ce privește decizia ce reproducem astăzi în rezumat, vom observa în treacăt, că ea are data de 19 Februarie 1323 (1), așa că ea pare a fi fost pronunțată prin veacul de mijloc, cu vreo 65 de ani înainte de stăpânirea Dobrogei de către Mircea cel bătrân, care a avut-o în posesiunea lui 30 de ani aproximativ, cu oarecare întreruperi. Ușor își închipuie cineva ce putea să fie Constanța pe atunci.

Știm prea bine că erorile de tipar, pe care tipografii francezi le numesc, în stilul lor, *coquilles* (2), sunt inevitabile și că cifra 3 ușor poate fi

(1) Aceasta ne reamintește că, într-o notă, ce de curând am publicat în *Pandectele române* (anul 1923, III, pag. 13) spuneam că, în anul 1290, un E-vreu, anume Ionathas, a fost condamnat, din ordinul episcopului dela Paris, a fi *ars de viu*, iar casa lui să fie distrusă de fond en cime, pentru profanarea unei *hostie consacrate* (bulină cu care se împărtășesc preoții catolici). (Vezi Desmaze, *Curiosités des anciennes justices d'après leurs registres*, pag. 317).

Ce s'a întâmplat însă? În *Pandectele române*, care au intrat în anul al treilea (cei mulți înainte!), și care au un succes, de altfel, așteptat și bine meritat, s'a tipărit: anul 1920, în loc de 1290. Prin urmare, s'a întâmplat *Pandectelor* ceea ce s'a întâmplat și *Justiției Dobrogei*. Această din urmă revistă să nu se supere deci că am ocărât-o pe gratis, căci ea se găsește în foarte bună companie.

(2) Într-o carte, astăzi rară (*Curiosités littéraires*, 1823), reprodușă în mare parte de Larousse, *Grand dictionnaire du 19-ème siècle*, vo. *Coquille*, se găsesc vreo câteva specimene de erori tipografice, din care unele sunt celebre. Vom cita numai câteva din ele, *à titre de curiosité*. Iată una boacănă de tot:

„On lit dans une gazette du 18-ème siècle: Le roi Louis XV est depuis huit jours dans la forêt de Fontainebleau; hier il s'est *pendu* (*perdu*) dans la forêt”. Iată alta și mai boacănă: Într-o carte de închinăciuni (*rituel*), trebuia să se arăte că, în mijlocul unei ceremonii: „le prêtre devait ôter sa *calotte*”; în locul acestei fraze, s'a tipărit: „Ici le prêtre doit ôter sa *culotte*”. Nenorocitul tipograf, care a pățit această pozna, a fost în scurt timp ruinat,

confundată cu cifra 9 ; însă cu ceva mai multă băgare de seamă, erorile, cel puțin cele grosolane, ar putea fi ușor înlăturate.

Se vede însă că directorii și redactorii acestei reviste (sunt mai mult moașe, de aceea copilul ese schilod), precum și întregul comitet de redacție, care, de altfel, este compus din cei mai distinși magistrați și juriști din Constanța, își lasă toată

pentru că niciun ecleziastic n'a mai cumpărat vreo carte dela el și nu i-a mai dat nimic de lucru.

Câte odată scurtările, pe care le întrebuințează unii autori în scriptele lor, sunt o cauză de erori. Astfel, de pildă, autorul scrie scurtat : „j'ai q. q. (quelques) amis, iar zetarul pune : „j'ai 99 amis“.

Intr'un discurs al ministrului Guizot, publicat în *Journal des Débats*, s'a tipărit : „Je suis à bout de mes farces“ în loc de : „à bout de mes forces“.

Intr'un volum de versuri, tipărit nu de mult, s'a făcut următoarea eroare de tipar foarte caraghioasă :

*J'aime à te voir, ô jeune fille,
Détachant ta noire mantille
De tes épaules de catin (satin),*

etc., etc., etc.

Iată câteva versuri, prea puțin cunoscute, în care autorul a adunat mai multe erori de tipar :

*Je vais chanter tous les hauts faits.
Je veux dire tous les forfaits,
Toi qu'à bon droit je qualifie
Fléau de la typographie.
S'agit-il d'un homme de bien,
Tu m'en fais un homme de rien :
Fait-il quelque action insigne,
Ta malice le rend indigne,
Et par toi, sa capacité
Se transforme en rapacité.
Que sur un vaisseau, quelque prince
Visite nos ports en province.
D'un brave et fameux amiral
Tu fais un fameux animal,
Et son émotion visible
Levient émotion risible.
Un savant maître fait des cours.
Et tu lui fais opérer des tours :
Il parle du divin Homère,
O sacrilège ! On lit : Commère :
L'amphithéâtre et ses gradins
Ne sont plus que d'affreux gredins.
Le professeur cite Aristote,
Tu dis : le professeur radote ;
Puis s'il allait s'évanouir,
Tu le ferais s'épanouir.*

etc., etc., etc.

Să ne ierte cetitorul dacă, cu ocazia deciziei Curței din Constanța, am alunecat, fără să vrem, pe acest povârniș. Am crezut însă interesant de a cita câteva din erorile de tipar cele mai vestite. Numai de nu s'ar întâmpla ca, tocmai cu această ocazie, să ni se facă și nouă greșeli din cele mai nostime. Mai știi pozna ! De aceea, am rugat pe amicul nostru, d. consilier Gr. C. Conduratu, care este un fin literat, nu numai un jurisconsult distins, să corecteze el însuși această notă, în locul nostru. Orice greșeli se vor strecura aci, sunt deci pe seama lui. *Qu'on se le dise.*

nădejdea lor pe alții, cari nu-și prea bat capul ; așa că este păcat de munca acelor care pronunță și redactează așa de frumoase hotărâri, pe care, uneori, de abia le poți ceti și pricepe.

Să ne ierte distinșii jurisconsulți, al căror nume figurează pe coperta verde și velină a acestei reviste, dacă le-am făcut aceste mici observații, prin care am voit a le atrage atențiunea lor binevoitoare, pentru ca, în viitor, să facă mai bine. De altfel, aceleași observații le merită și *Pandectele române*, care, în această privință, nu sunt la înălțimea *Dreptului* și a *Curierului Judiciar*. De celelalte reviste nu mai vorbim.

Revenind acum, după această prea lungă digresiune, la frumoasa decizie a Curței din Constanța, reprodușă numai în rezumat, iar nu *in extenso*, tot de frica greșelilor de tipar, ne propunem a zice câteva cuvinte, numai asupra punctului al treilea din speță, relativ la obligațiile corelative și simultane, ale cumpărătorului și vânzătorului, celelalte puncte de altfel foarte bine decise, fiind mai elementare și mai cunoscute.

Vânzarea este unul din contractele cele mai frecvente și mai practice din viața omului ; căci toată lumea cumpără și vinde în toate zilele.

Ea cuprinzând obligații sinalagmatice din partea ambelor părți, fiecare din ele trebuie să-și îndeplinească obligația sa. De aceea, art. 1322 din codul civil scutește pe vânzător de obligația predării lucrului vândut, cât timp cumpărătorul, care nu are nici un termen, nu plătește prețul. Și, *vice-versa*, cumpărătorul nu este obligat a plăti prețul, cât timp vânzătorul nu-i predă lucrul vândut.

Această dispoziție este foarte echitabilă, fiind nedrept, ca, într'un contract sinalagmatic, una din părți să ceară îndeplinirea obligației celeilalte, fără a-și îndeplini ea însăși obligația sa corelativă, care rezultă din acelaș contract.

Facultatea conferită vânzătorului de a reține lucrul vândut până la plata prețului, se numește drept de retenție (*Zurückbehaltungsrecht*, după terminologia germană).

Acest drept se exercită prin excepția așa zisă : *non adimpleti contractus*, care este un fel de excepție de dol, și care se rezumă într'un drept de retenție.

Aceasta provine din împrejurarea că, în contractele sinalagmatice sau bilaterale, obligațiile reciproce și corelative trebuie, după cum, de altfel, foarte bine decide Curtea, să se execute în mod simultan, *trait pour trait*, *Zug um Zug*, după expresia germană. (Cpr. Iosif Unger, *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*, II, par. 124, pag. 499, nota 17 ; Planiol, II, 949, etc.).

Echitatea nu permite, în adevăr, ca una din părți să-și execute obligația sa, cât timp cealaltă parte nu-și execută pe a ei. Ambele părți sunt deci

în drept a cere executarea simultană a obligațiilor respective, întrucât nici una n'a urmat credința celeilalte. „*Venditor qui pretium petit, offerre debet rem, ut ex diverso, emptor qui rem petit, offerre debet pretium*“, zicea foarte bine Cujacius.

Aceasta lasă însă a se presupune că reclamantul, care cel dintâiu trebuie să-și îndeplinească obligația, n'are nici un termen care să-i permită de a întârzia executarea ei (art. 1322 cod. civil), căci dacă ar avea un anume termen, el ar putea să urmărească ceea ce i se datorește, fără nici o obiecțiune din partea pârâtului.

Excepția *non adimpleti contractus* își avea ființă la Romani (vezi Dernburg, *System des römischen Rechts*, II, par. 278, pag. 484 urm., ed. Sokolowski; Arndts, *Lehrbuch der Pandekten*, par. 234, pag. 379, ed. a 6-a; Baron, *Pandekten*, II, par. 215, pag. 358, ed. a 6-a; Girard, *Manuel élément. de droit romain*, pag. 544, nota 3, ed. a 6-a, etc).

Ea există atât în dreptul francez și în cel italian cât și în dreptul nostru; pentru că în contractele sinalagmatiche, ambele obligații nu sunt numai conexe, ci fiecare din ele este cauza juridică a celeilalte. (Vezi Bufnoir, *Propriété et contrat*, pag. 530).

Această excepție este admisă în termeni expresi în unele legiuri străine; de exemplu: în codul german (art. 273 par. 1 și 320 urm.); în codul federal al obligațiilor din Elveția, revizuit la 1911 (art. 82, coresp. cu vechiul art. 95 (3); în codul civil japonez dela 1896 (art. 533); în codul austriac (art. 1052, 1062, corespunzător cu art. 1409, 1062 din codul Calimach, etc).

Pentru a curma orice discuție, am propus și noi de a se introduce în viitorul cod civil al României întregite următorul text:

„Intr'un contract sinalagmatic sau bilateral, una din părți poate să refuze executarea obligației sale până când cealaltă parte va refuza de a executa pe a sa, dacă această din urmă este exigibilă“.

Cu un asemenea text, excepția *non adimpleti contractus* nu va mai da loc la nicio dificultate, după cum a dat loc în Franța, unde jurisprudența pare s'o ignoreze. (Vezi studiul ce am publicat, în această privință, în *Dreptul* din 1920, Nr. 20).

D-l I. Bursănescu, unul din cei mai distinși judecători ai tribunalului Muscel, a publicat de curând în *Bult. Tribun. Muscel* (caetul de Ianuarie 1924, pag. 26 urm.), un studiu, de altfel, interesant, asupra acestei celebre excepții. Acest studiu

este însă necomplet, din cauză că d-sa s'a referit numai la lucrarea cea nouă a lui Capitant „De la cause des obligations“.

Or, este știut că Francezii, oricât de savanți ar fi, sunt cam pedestri îndată ce-i scoți din codul lor. De aceea, d-l Bursănescu nu ne vorbește de loc de legile străine despre care am pomenit mai sus. Această nu distruge însă nimic din valoarea studiului său. Eră mai bine însă dacă eră mai complet.

Iași

D. ALEXANDRESCO

TRIBUNALUL IAȘI SECȚIA I

Audiența dela 23 Decembrie 1923

Președinția d lui S. CULIANU, Judecător

Ioan Pavly cu Ema Pavly

Jurnal I No. 12292

Divorț. — Admitere în principiu. — Dacă se mai poate invoca excepțiunea de incompetență a instanței? — Art. 5 din convenția dela Haga din 1904 și art. 110 pr. civ.

La termenul de admitere în principiu, în materie de divorț, când se intră în judecata fondului acțiunii, nu se mai poate ridica excepțiunea de incompetență a instanței, care trebuie invocată, conform art. 110 pr. civ., în limine litis.

Reclamantul prin d-nii avocați M. B. Cantacuzino și N. A. Stoeanovici, pârâta prin adv. Ath. Gheorghiu și Bălănescu.

Tribunalul,

Având în vedere că de pârâții Emma Pavly, prin apărători se ridică excepția de incompetență a acestei instanțe de a judeca procesul de divorț ce i s'a intentat de soțul ei I. Pavly, pe motiv ca, în conf. cu art. 5 al convenției dela Haga din 1904, pentru regularea conflictelor de legi în materie de căsătorie și divorț la care au aderat România, cât și Elveția, singurul tribunal competent era cel de Lausanne, cum și excepția de litispendență, întrucât se arată că pârâta a intentat încă din 1919, o acțiune de divorț la acel tribunal, cerând pe aceste motive suspendarea judecății până la definitivă tranșare la Lausanne;

Având în vedere că, la acestea se obiectează de reclamant tardivitatea lor, întrucât conf. cu art. 110 pr. civ. urmează a fi propuse în *limine litis*;

Având în vedere că, din lucrări rezultă, și anume din procesul verbal din 22 Oct. 1922 cu ocazia expunerii de motive se constată că pârâta lipsea din instanță, termen la care ar fi putut face aceste propuneri;

Că astăzi la termenul de admitere în principiu, pârându-se la intrarea în fond a acțiunii, pârâta tardiv a ridicat aceste excepțiuni ce urmează a fi respinse ca atare;

Că astfel fiind, fără a mai lua în discuție temeinicia acestor apărări, Tribunalul, cată a le respinge ca atare;

(ss) *Culianu, Gavrilescu.*

NOTA. — Competința unui tribunal de a reține și a judeca o acțiune de divorț *ratione personae*, cel ce se crede nedreptățit prin alegerea unui alt tribunal decât cel pe care se crede în drept a fi judecat, trebuie să ridice chestiunea înainte de a face orice apărare asupra fondului. Această clipă trecută, incompetența se socotește acoperită.

(3) Vezi asupra acestui text, V. Rossel, *Manuel de droit civil suisse*, III, pag. 116. Această carte, în trei volume, care altădată ne-a costat 75 lei, valorează astăzi 2625 lei, în valută elvețiană, fără a număra transportul și rabatul librarului. Mai poftim de adă astăzi cărți din străinătate!

La divorț, fiind însă instituite mai multe termene de judecată și legiuitorul nehotărând la care din ele pârâtul e ținut să-și formuleze excepțiile, s'au ivit greutăți ori de câte ori ele n'au fost propuse dela primul termen.

S'a zis că excepția poate fi propusă înainte de a judeca admiterea în principiu.

În adevăr, admiterea în principiu și termenul pentru darea hotărârei definitive sunt singurele termene ținute în ședințe publice, în tot cursul dezbaterilor. Darea consiliilor, expunerea de motive nu se pot deci socoti ca adevărate termene de judecată, deoarece nici nu se poate intra în discuția fondului.

Curtea de casație din Franța n'a admis însă, acest fel de interpretare. Parte din doctrină și jurisprudență au urmat-o. Ea a hotărât că adevărata instanță de judecată începe odată cu darea primelor consilii.

Prezidentul ce le dă are drepturi mai întinse decât statutorul, ce după procedura franceză caută să împace părțile în orice proces. El n'ar mai fi un delegat al tribunalului, ci chiar judecătorul excepțiilor ce eventual s'ar propune. (Contra *Alexandresco*, II, 67).

Lusași grija ce legiuitorul a avut de a institui pentru despărțenie o procedură anume, ne arată că a voit să deosebească cele două tentative de conciliere.

Instanța se leagă de îndată ce părțile au primit primele sfaturi. Pârâtul este citat. El se poate prezenta pentru a le primi. Un președinte ce n'ar avea căderea să judece temeinicia cererii de despărțenie ce-i este propusă, n'ar putea desigur să dea sfaturi de împăcare, amestecându-se astfel în viața privată a pârâților, când din toată procedura divorțului reese grija ce legiuitorul a avut de a le feri de orice amestec din afară.

Dealtfel, președintele are puterea de a suspenda emiterea citațiilor pentru 20 zile, poate hotărâ asupra domiciliului provizoriu al femeiei, măsuri ce desigur nu se pot lua fără să fi pipăit fondul. Și n'ar fi cu puțință, n'ar fi juridic ca un judecător ce a avut puțință să ia astfel de măsuri, să poată fi declarat incompetent *ratione personae* la un termen ulterior.

Pârâtul trebuia să ceară desesizarea de îndată ce a văzut că este citat la alt tribunal, decât cel pe care-l crede competent. Tăcerea sa în instanță sau neprezentarea sa, presupun primirea instanței, așa cum ea a fost legată.

Procedura civilă este formalistă. Ea nu cere ca pârâtul să se prezinte, ci ca el să fie pus în stare de a-și formula apărările. De îndată ce el a fost regulat citat, lipsa sa implică acceptarea celor hotărâte în instanță.

Cu atât mai mult incompetența nu poate fi propusă, după ce reclamantul și-a expus motivele

și a obținut termen înaintea tribunalului complet, când acesta a luat cunoștința de acțiune și implicit s'a declarat competent. ¹⁾

Acoperindu-se astfel incompetența tribunalului, pârâtul a fixat și competența Curții de Apel.

ALEXANDRU ALEXANDRINI,

Avocat.

1) Vezi asupra chestiunii: *Baudry et Chauveau*, vol. III, p. 53; *Alexandresco*, vol. II, pag. 67; *Dreptul*, 1881, No. 1; *Dalloz Periodique*, 93. 1. 428, 90. 2. 358, 92. 2. 561, și 87. 2. 117 cu o notă de *Glasson*.

Datorită inițiativei luate de d-l N. C. Schina, fostul Director al ziarului nostru, în calitate de tutore al minorilor defunctului Prof. I. Ianoviceanu, se va pune sub presă în editura «Curierului Judiciar»: Cursul de Drept și Procedură Penală (cele 3 vol. apărute și de mult epuizate ale regretatului Ianoviceanu).

Această operă a fost revăzută și completată de un comitet de specialiști juriști: magistrați și avocați cu referințe și comparațiuni și la legile Austriace și Ungare.

Lucrarea va apare în 4 mari volume. Detalii în curînd. Se vor lansa liste de abonament pentru amatori.

* * *

Anunțăm că s'a pus sub presă în editura Curierului Judiciar: Cursul de drept comercial comparat, ținut la Facultatea de Drept din București, cu studenții an. I de doctorat, de d-l Dr. C. A. Stoeanovici, suplîntorul d-lui Profesor Toma Stelian.

S'au tipărit 14 lecțiuni și continuă tipărirea pe măsura ținerei prelegerilor.

Se primesc abonamente la «Curierul Judiciar», Rahovei 5, București. Prețul unei fascicole de 32 pagini, lei 20 pentru studenți. Pentru provincie se adaugă 5 lei pentru porto postal recomandat. Nu se expediază decât contra cost mandat postal, notându-se pe verso «pentru Cursul de Drept comercial Stoeanovici, fascicola . . . ».

S'a pus sub presă **No. 3 Biblioteca Marilor Procese**, care cuprinde în prima parte: **Procesul Amira**: Testament evacuat la Moscova. Reconstituirea lui (Pledoariile rostite la Înalta Curte de Casație de d-nii avocați S. Rosental, C. G. Dissescu, Mihail Antonescu, Istrate Micescu și Longin Heliade-Rădulescu, conținând sentința Trib. Ilfov s. II, decizia Curții de Apel Buc. s. IV-a cu *Nota* d-lui Prof. D. Alexandresco și decizia Înaltei Curți de Casație.

În partea II-a: Pledoariile d-lor avocați Matei Cantacuzino și Mihail Christea înaintea Secțiunilor Unite ale Înaltei Curți de Casație, în faimosul proces al exproprierei pădurilor din Basarabia.

Abonamentul anual costă: 800 lei p. Autorități, Case de Comerț, particulari; 500 lei p. avocați și 400 pentru magistrați.

A apărut **Jurisprudența Generală** No. 10, cu data de Joi 13 Martie 1924, sub direcțiunea d-lui consilier *Gr. Conduratu*, cuprinzând 58 de hotărâri ale Curții de Casație și ale diferitelor instanțe judecătorești din țară, cu numeroase *Note*. Prețul 20 lei.

Abonamentul anual: 800 lei pentru Autorități și Case de Comerț, 500 pentru avocați și 400 pentru magistrați.

S'a pus sub presă **Tabla de materii a Jurisprudenței Generale**, pe anul 1923. Prețul 50 lei. Se adaugă 5 lei pentru porto postal recomandat. Peste 15 zile va începe expedierea ei. *Anul 1923 încheie cu No. 27.*